

coniuncti. de lega. iij. 7 bal. in auten. si q̄s rui-
nas. C. de sacrosanc. eccle. 7 plenius in. l. j. C.
quādo nō pe. par

Juris concursus facit pactum licitum qd̄ als
esset illicitum. vt no. ant. in. c. cum. m. de con-
sti. xxxij. colum. 8. venio ad sextum notabile.
hoc tamen nō est indistincte verum. vt no. in
d. c. cum. m. xvj. colum. 8. venio ad tertiū no-
tabile.

Jure datur r̄soluto an resoluat ius acceptori.
vide bar. in. l. si res distracta. ff. qui. mo. pig.
vel ypo. sol. 7 in. l. lex vectigali. de pignozib?

Ius patronatus an transeat in fiscuz ex
vniuersali confiscatōe bonozū patroni
facta p̄ iudicem secularem. vide anth.
qui includit quod. no. i. clemē. pastoralis. i. fi.
dere iudi.

Jura patronatus vendi nō possunt sicut nec ce-
tera sp̄ualia. nisi cum vniūsitate. nec etiā pos-
sunt p̄mutari cū iure temporali. nec super eis
transigi. Sapit tamē ius patronatus naturā
temporalitatis quo ad effectus consecutiuos
ad ius dispensatiū eccle que dispelat q̄ i lai-
cum cadat. hinc est q̄ tale ius transit ad here-
des etiam extraneos. 7 licet tale ius nō possit
vendi. videt̄ tamen q̄ possit donari. no. anth.
de iudi. quanto. quod est verū cum consensu
episcopi. Aliud in venditōe cui non debz epis-
copus consentire. vt no. io. an. in. c. illud. i. fi.
de iure patro. 7 patronus lz non possit dōare

Ius patronatus quod non potest singulariter
vendi. transit cum vniūsitate ex venditōe vil-
le vel hereditatis. non ex venditōe oim bono-
rum quādo venditor non est dñs ville. vt no.
inno. 7 io. an. de iure patro. ex litteris. in eccle-
siam tamen vel locū religiosum trāsit tale ius
etiam titulo singulari. tex. est. e. ti. c. vnico. li.
vj. 7 transit etiam sine consensu episcopi. no.
Ro. conclu. cccxxxij. an autem vbi tacite trā-
siret cum vniuersitate si exp̄matur transeat?
dic q̄ sic. licet io. an. dubitauerit. in. d. c. j. i no-
uella. anth. dicit contrariū in. c. ex litteris. de
iure patro.

Ius patronatus nō transit. sic in creditore etiā
cum vniuersitate quādo pigneraf villa i qua
est ius patronatus. no. glo. de re iudica. c. cuz
bertoldus. quam antho. approbat ibi ad finē.
vt no. bar. ff. de pigno. l. si is qui. l. an vsufru-
ctus. vide tex. c. ex litteris. de iure patro.

Ius patronatus potest vi consuetudis transi-
re de vno in aliud. vt no. Ro. conclu. cccclij.
in p̄ncipio.

Ius patronatus nō probatur ex longeuā pos-
sessione. xl. annorum. nec ex maiori. quia ius
patronatus certis tantū modis acquiritur. et
aliud est esse patronum. aliud in possessiōe iu-

ris patronatus. p̄mum respicit petitorū. secū-
dum pouelozum. no. io. an. fm archi. de iure
patro. c. vnico. li. vj. in nouella. in fi. prime
glo. fm hoc non potest ius patronatus p̄scri-
ptōe acquiri. contra tex. c. cura. de iure patro
natus. sed ibi non loquitur de iure patronat?
7 dicit antho. q̄ laicus potest p̄scriptiōe 7 cō-
suetudine acquirere ius p̄sentandi in ecclesia.
licet p̄ illud non acquirat totum ius patrona-
tus sed partem. vt per cum no. de elec. quere-
lam. 8. nota secūdo q̄ verbum eligendi. 7. 8.
nota tertio q̄ populus non poterat. dic q̄ lo-
la possessio etiam antiqua non sufficit ad p̄-
scriptiōem sed possessio cum titulo sic. qz ius
patronatus est p̄scriptibile. vt. d. c. cura Et
hoc tenet io. an. in. d. c. vnico. sup vltima glo.
in nouella. 7 in. d. c. querelam. Et de ista ma-
teria videt̄ latius. j. in. 8. patronus. 7. patrona-
tus ius nō pbatur.

Laiicus non potest obtinere canoniam quia est b̄nficiū sp̄uale. no. Ro. cōclu. cccxxvj. potest tamen habere p̄bendam. potest ergo laic⁹ esse p̄bendatus sed nō ca- nonicus. vt no. glo. de cōsti. cum. m. ferra. su- per 8bo in canonicos. quod intellige de p̄bē- da que in mera temporalitate cōsistit. de qua loquitur Ro. conclu. cccxxij. nam in sp̄ualib⁹ non habet vocem in capitulo. nec etiaz habet quotidianas distributiōes. vt no. antho. 7 e consti. cum. m. vltima carta. 8. ij. que est dife- rentia. nec etiam potest habere p̄bendā i me- nasterijs. vt ibi no. Sed dic q̄ laico potest cō- cedi p̄benda p̄ eius sustentatōe. tamen p̄ hoc non dicitur habere ius appropriatum admini- strandi. sed tanq̄ p̄curator in re sua admini- strat. vt no antho. de cau. poss. c. fi. xij. colum- na. 8. ex his insurget decisio. 7 vide. s. verbo clericus. 7 sub. 8. notarius. 7. notari⁹ laicus. **L**aiicus nō pōt aliq̄d ius sp̄uale possidē vl̄ q̄si nec acq̄rere iurisdicōz in clericū. nec p̄tātē au- diendi p̄fessiones. vt no. ant. de cau. pos. c. fi. xxv. colū. 8. ex his decidif. nam in laicū non cadūt sp̄ualia. nec respectu dominij. nec respe- ctu possessiōis. nec respectu p̄tātis iudicandi. **S**z ius patronat⁹ licz nō cadat in laicū respe- ctu p̄tātis iudicādi. t̄n respectu dominij 7 pos- sessiōis. qz nō est mere sp̄uale. 7 h̄ est pp̄t̄ dis- pensatōz eccle q̄ h̄ p̄cedit laico. sepulchri aut̄ nō pōt laic⁹ h̄re dominij. licz possideat ab eo cū sepulchri sit in cimiterio qd̄ est sacrum ius ḡ sepulchri potest dici sp̄ualitati annexz. vt no. antho. de iudi. c. quanto.

margin notes on the left edge of the page, including fragments like 'de iure patro', 'de re iudica', etc.

Laicus non potest habere ius eligendi nec conferendi beneficium. nisi ex dispensatione pape et quod papa concedat laico potestatem eligendi tamen ex tali electione non principia mrimoniū sed illud incipit et finit. et in confirmatione aut in consecratione que postea sequit per viros spirituales. no. an. de iudi. quanto.

Laico potest ex consuetudine vel privilegio competere iurisdicatio siue administratio temporalium ecclesie vacante sede. no. Ro. conclu. ccc. Sed etiam sede non vacante potest laicus habere vniuersalem administrationem rusticorum et ruralium bonorum ecclesie. vt si vult esse gastaldus sed non potest esse administrator vniuersalis bonorum ecclesie sub nomine officij vt vicarius vel yconomus. nec potest esse vniuersalis administrator personarum ecclesiasticarum. nec potest etiam constitui proprio nomine principalis collector et administrator spiritualium obventionum. vnde decimas et oblationes colligere non posset vt illorum principalis administrator. sed nudum ministerium posset ei concedi. et ideo auctoritate inferioris a papa non potest quis laicus deputari vt habeat ius colligendi obventiones et redditus ecclesiasticos. et quod ei deputetur officium supra ecclesiam vt distribuatur redditus ad libitum in fabrica ecclesie. quando illud officium non est in ecclesia ministeriale sed principale sub quo cadit subiectio ecclesie vel nominis ecclesie. quod non contra operarios in partibus tuscie. qui colligunt redditus et legata ecclesiastica et distribuunt ad fabricam et ad libitum. sed laicus bene potest constitui procurator et syndicus ad vnam particularem causam etiam ecclesiasticam et spiritualem. ex quo non habet sub nomine generalis officij. Potest etiam constitui syndicus ad causas personales ecclesiasticas. quod per hoc non videtur habere vniuersalem administrationem bonorum et personarum ecclesie in quantum tantum notatur. vt no. antho. de iudi. decernimus. si queritur an possit habere. An autem quando laicus constituitur procurator vel syndicus ad vnam particularem ecclesiasticam causam et spiritualem. requiratur speciale mandatum an sufficiat generale. vide sub verbo procurator. §. procurator potest esse laicus. Adde quod per necessitatem ecclesie quando non inuenitur clericus qui conducat. potest etiam dari ad firmam cum vniuersali administratione reddituum. et cum facultate colligendi temporales et spirituales redditus. vt no. ant. d. cau. poss. c. fi. xij. colū. x. ex his ergo decidit.

Laicus licet possit constitui syndicus ad vnam particularem causam etiam ecclesiasticam et spiritualem. vt. s. prime dictum est. tamen non potest constitui syndicus ad alienanda bona vel iura ecclesiastica vel etiam vnam rem singularem. quia

interueniret vt principalis dispositio rerum ecclesiasticarum. quod est prohibitum. vt no. ant. de iudi. decernimus. si an possit.

Laicus non potest esse vicedominus sed potest esse adiutor ecclesie. vicarius autem esse non potest. sed an possit esse notarius in causa ecclesiastica presertim spirituali. vide antho. de iudi. decernimus. vlti. colum.

Laico non potest episcopus nec papa delegare potestatem excommunicandi nec absoluedi ab excommunicatione. no. antho. de iudi. decernimus. si. concludendo. An autem possit laicus esse iudex in causis ecclesiasticis cuiuslibet criminibus et spiritualibus. et an saltem possit esse assessor aut consultor iudicis ecclesiastici. vide. s. verbo iudex. §. iudici laico. et §. iudex laicus.

Laicus potest auctoritate episcopi predicare. An autem possit publice disputare de fide. videtur antho. de iudi. decernimus. circa finem.

Laicus potest esse procurator ad acceptandum beneficium ecclesiasticum per domino clerico. siue sit constitutus ad certum beneficium acceptandum siue incertum. An autem possit laicus inuestiri per alio de beneficio ecclesiastico. dic quod tutius est eum esse clericum. vt no. io. an. de pben. accedens.

Laicus capiens clericum etiam delinquentem sine auctoritate sui superioris prelati. sententia excommunicationis incurrit. et licet licentiam capiendi habeat. tamen eum sine pena non percutit.

Si tamen clericus delinquens est in fuga ita quod licentia prelati haberi non potest. tunc secundum abbatem licet eum capere sine pena. Sed antho. et archi. contra. vt no. antho. de iudi. cum non ab homine. si. ad vltimum. quis autem dicatur superior per ista licentia danda. vide antho. d. c. vt fame. de sen. excō. vbi text. de hac materia loquitur.

Laicus an possit testificari contra clericum. vide sub verbo testis. §. testificari non potest regulariter. Laicus non potest recipere characterem ordinis et eius executionem. vide sub verbo ordo. §. ordinis characterem.

Laicus sicut est inhabilis ad impetrandum beneficium per viam rescripti. ita et ad presentationem de ipso fiendam per patronum. oportet enim quod impetrans vel presentatus sit clericus tempore presentationis vel impetrationis. no. antho. de iure pa. consultationibus. in secundo notabili.

Laicus ex concessione pape potest excommunicare. no. glo. xxxij. di. c. propter hoc. §. veruz. si. scribit enim. Idem no. io. an. in. c. ij. de pben. li. vj. super glo. nil di. in fi. in nouel. An autem possit laicus excommunicatum absoluere. puto in dubio quod sic ex speciali concessione pape. eadem ratione qua potest excommunicare. sed cessante tali commissione dubitatur an iudex

ecclasticus laicus ordinarius vel delegatus possit excommunicatum per eum absolueret. glossa dicit quod sic. ut no. archi. lxxxvi. di. bene quidem. in fi. contrarium tenet glo. de sen. excō. canonica. et do. an. e. ti. cum illorum. et hosti. e. ti. a nobis. Szio. an. ibi dicit quod possit absolueret quo ad forum iudiciale. non quo ad penitentiale. et sic tenet idem an. in. d. c. a nobis. s. verbo excommunicatio. s. excommunicare an possint. et ibi plenissime.

Laicus an possit esse iudex consiliarius vel assessor in causis ecclesiasticis. vide s. verbo iudex. s. iudici laico. et s. sequentibus. et an possit esse vicarius episcopi. vide sub verbo vicarius. s. vicarius episcopi in temporalibus.

Legatum siue relictum omnium bonorum inducit heredis institutionem. si aliter non est heres scriptus. ut no. glo. ff. de heredi. l. i. his verbis. et vide s. s. legatum per quod.

Legatum totius hereditatis vel partis habet per uniuersali fideicommissio. per quod transeat iura active et passive. idem in legato omnium bonorum. secus in legato partis bonorum. quia illud intelligitur deducto ere alieno. no. Bar. de le. ij. l. si quis seruum. s. fi.

Legatum tacitum non operatur translationem dominij. no. bar. de le. ij. l. uxorem. s. agri plagam.

Legatum an possit fieri collegio vel templo futuro. vide sub verbo futurum.

Legata ad certum usum pium. non possunt in alium usum conuerti sine licentia pape. ut patet in cle. quia contingit. de reli. do. in tex. et glo.

Legatum speciei non minuitur ex legato quantitate. licet bona hereditaria non sufficiunt ad utrumque legatum. no. bal. de testa. mili. l. si certarum. s. fi. et s. sequenti. nisi testator expressse dicat velle quod legatum quantitatis integre prestaretur. ut no. bar. in. l. quadraginta. i. p. ff. ad. l. falcii.

Legate rei dominium. an recta via transeat in legatarium. dic quod non. si est in legato quantitate. idem in legato generis. nisi facta electione. idem in legato speciei alternatiue nisi facta electione. Secus in legato speciei certe. nisi est species aliena vel heredis. vel nisi esset legatum tacitum non expressum. no. bar. in. l. j. in fi. ff. de le. j. vbi autem legatur res in qua testator non habet dominium sed publicianam. dic ut ibi no. per Bartho.

In legato autem uniuersali partis hereditatis. quod illud equiparatur fideicommissio uniuersali. non transeat dominium nisi facta restitutione. secus si legatum est aliter uniuersale. ut quia legatur grex. peculium et cetera similia.

In legato vero omnium bonorum. idem est quod in fideicommissio uniuersali. secus in generali legato par-

tis bonorum. ut no. bar. et cy. in. l. j. l. cōtia dele. Legatarius habet tacitam hypothecam per legato vel alius rebus que a testatore pueniunt ad heredem non in ipsa re legata. vel dic quod etiam in ipsa habet tacitam hypothecam. non obstante quod illius rei sit dominus. quod illud dominium habet de iure speciali. no. bar. in. l. j. de le. j. In specie autem vni legata si competit alteri legatario tacita hypotheca. ut no. glo. et cy. in. l. j. l. cōmunia dele.

Legata non possunt peti nisi adita hereditate. et sic legatarius nullam habet actionem realem personalem nec hypothecam. nisi post aditam hereditatem. et si aliter aduocatus consulit. fatue agit. no. cy. in. l. j. l. cōtia dele.

Legatum per quod quis relinquit uxorem vel aliam personam dominam et usufructuaria omnium bonorum suorum filio instituto. continet ultimam dispositionem sed instituto extraneo. continet usufructum. no. bar. et bal. in. l. ticia. in. s. fi. de lega. ij. Nullo autem instituto. continet heredis institutionem. ut na. bar. et bal. in. l. licet. l. de pac. videtur s. in p. et spe. qui fi. sunt le. s. j. et s. quid si quis ita. et quod ibi no. io. an. in. s. quidam autem vbi facit differentiam an alimenta relinquatur uxori. an relinquatur domina et massaria siue usufructuaria etc. ut primo casu recipiat alimentum ab herede. secundo a seipsa. quod nota.

Legatum rerum in certo loco existentium an extendatur ad res per testatorem in eodem loco post legatum factum quesitas. et an si testator legeret uxori vestes suas. veniant in legato vestes facte uxori post legatum. vide bar. in. l. si ita. ff. de au. (et ar. le.

Legatus habet jurisdictionem ordinariam. no. Ro. p. cl. cccxxiij. et legatus de latere percurrit cum ordinario in conferendo beneficiis ad collationem episcopi spectantia iure proprio. Secus in his que ad episcopum pertinent iure deuoluto. quod illa non potest legatus etiam de latere perferre no. Ro. conclu. cccj. et vide s. in verbo. ambasciator. in. s. auctoritas. s. j.

Legatus de latere maior est episcopus. et est ordinarius in puincia sibi decreta. ideo potest statuta perpetua facere. et electos exemptos confirmare. et ecclesiam prochialem episcopi vel alteri dignitati unire ex causa rationabili. tunc non fiat unio alteri ecclesie exempte ab ordinario. quod tunc non potest sicut necius unius ecclesie alteri dat. no. Ro. conclu. cxliij.

Legatus de latere potest etiam ecclesias collegiatas unire secundum lap. licet Fre. de senis. psuluerit contrarium. sed non potest ipsas ecclesias collegiatas conferre et permutare. etiam inuitis his quorum interest. nisi sint patroni laici s. quis pl. non potest quod dio. cefan. ut no. lap. in addi. qua fecit ad tractatum p. mu. fre. q. xix. vide anth. de p. fir. vii. in. c. fi.

vbi plene ponit de p[ro]p[ri]e legati. dicit q[ue] legatus potest vnire b[en]eficia etiã resuata. sed non pot vnire hospitalia. nec eccl[esi]az habentẽ patronũ laicũ sine ip[s]ius consensu. no. anth. de excessi. pla. c. sicut vnire.

Legatus de latere licet possit vnã eccl[esi]am alteri vnire nõ vocato rectore. non t[ame]n potest alias siue eius bona demẽbrare. nõ vocato rectore: 7 nõ suata solennitate que requirit[ur] in perpetua alienatõe. no. Ro. conclu. cxxxv. vid[et]ur omnino fre. de senis. qui aliter loquit[ur] consilio. c. lxxxv. vbi dicit q[ue] eccl[esi]am collegiatã vnire nõ potest. imo nec simplicem capellam. si per ei[us] vnionem aufer[et] ordinario ius conferẽdi. Sz io. an. in addi. spe. ti. de le. dicit q[ue] eccl[esi]ã etiã potest vnire mense ep[iscop]ali.

Legatus de latere potest b[en]eficia resuare. s[ed] nõ dare ius ad vacaturam. nec beneficia vacatura in curia conferre. quid aut[em] de deuolutis ad sedem apostolicam. an illa conferre possit: vide de antho. in clemen. si. de offi. ordi. 7 i glo. clemen. si de b[en]eficio. de p[ro]ben. dicit q[ue] potest. vt notat. io. an. in. c. j. de offi. le. li. vj. in si. glo.

Legatus etiam de latere non pot[est] in genere nec in specie cuiq[ue] cõmittere nec dare potestatem recipiendi resignatõnes. 7 p[ro]ferendi etiam beneficia p[ro]p[ri]is idoneis infra suam legatõe[is] cõstitutis. ne detur via ad futura b[en]eficia conferenda contra conciliũ lateran[um]. sed pot[est] committere resignatõnem 7 ea admittit potest dare p[ro]p[ri]etatem conferendi illud b[en]eficiũ resignatum q[ui] cessat ratio p[ro]hibitiõnis. cum tunc b[en]eficiũ sit vacans nõ vacaturũ. no. Ro. p[ro]clu. ccc.

Legatus de latere licet possit facere statuta p[ro]petua. vt no. Ro. conclu. cxliij. quod debz intelligi de statutis que nõ sunt p[ro]tra ius. q[ui] statuta contra ius cõmune facere non pot[est]. vt notat. io. an. de offi. archiep[iscop]i. in. c. si. in glo. vl. de offi. le. c. si. in p[ri]m. Statutũ quod est in ecclesia non pot[est] tollere. vt no. fre. in tracta. p[ro]muta. q. xxxiiij. dicit tamen lap. ibi in addi. q[ue] etiã statuens licet iurauerit statutũ. t[ame]n ad mandatu[rum] legati facientis mentõnem de iuramento pot[est] p[ro]trauenire sine metu p[ro]iurij. 7 sic sentit la. q[ue] legatus potest statuto eccl[esi]e derogare. s[ed] non dicit q[ue] possit in totũ tollere.

Legatus de latere pot[est] derogare p[ro]suetudini de optatõ. no. la. c. si. de p[ro]sue. li. vj. Item per reseruatiõem suã pot[est] impedire p[ro]sentatõz patroni. de iu. pa. c[um] dilectus. 7 ibi no. glo.

Legatus an possit absoluere ab excommunicatõne. vide sub x[rist]o excommunicatio. s[ed] excommunicatus p[ro]pter iniectõnem.

Legato credi[us] sicut 7 cardinali de his q[ue] coram eo aguntur. no. inno. de accu. c[um] dilectus. 7 vi de. s[ed] verbo cardinalis.

Legatus natus licet sit sup[er]ior p[ro] rescriptum ad alios infra legatõz suam existẽtes vt possit ad eum appellari v[er]o ip[s]e p[ro] simplicem q[ue]relam adiri. t[ame]n ip[s]e non est sup[er]ior sup[er]ius. vt no. archi. ideo a sententia sua non poterit appellari ad eũ vt ad legatũ. 7 p[ro]sequenter ratõe legatõe non dabit sibi nomen semestre ad b[en]eficia p[ro]ferenda si vt archiep[iscop]us fuit negligens. notat rota conclu. c[um].

Legatus de latere pot[est] famam restituere in crimine in quo pot[est] dispensare s[ed]m bar. 7 ita limita inno. hosti. 7 archi. vt no. pe. more. in. c. j. d[omi]ni offi. le. li. vj.

Legatus de latere potest conferre b[en]eficia ad sedem apostolicam deuoluta. vt no. io. an. in. c. j. de offi. le. li. vj. in glo. si. tamen eccl[esi]am parrochiale[m] cõmendare non potest non existenti i sacerdotio 7 etate legitima. quia dicit textus q[ue] tali nemo cõmendare p[ro]sumat. 7 illud x[rist]um nemo e[st] vniuersale negatiuũ. vt no. io. an. post archi. in. c. nemo deinceps. de elec. li. vj. in no uella. p[ro] hoc videtur q[ue] parrochiale[m] eccl[esi]ã vacantẽ p[ro] non p[ro]motoz ad sacerdotiũ nõ pot[est] sit legatus conferre non p[ro]moto. quia tex. dicit q[ue] ei nullatenus conferat. vt in. c. cõmissa. s[ed] porro. e. ti. 7 li. 7 illud x[rist]um nullaten[us] est vniuersale negatiuuz. 7 equipollet verbo nullus conferat.

Legere 7 dicere equipollent. nisi legere foret de substantia. vt no. ant. de coha. de. 7 mu. vestra. s[ed] nõ q[ue] legere.

Legitimatio an possit fieri p[ro] inferiorẽ a p[ro]ncipe. vide. s[ed] verbo filius. s[ed] filij legitimi.

Lex 7 constitutio ligant post duos menses a die publicatõnis 7 nõ añ. vt in. c. j. de trans. pla. 7 no. p[ro] glo. in p[ro]micio de cretaliũ. 7 sexti 7 clem[entis]. vide plene p[ro] ant. in. c. cognoscentes. de p[ro]sti. 7 p[ro] lap. in cle. j. de elec. 7 vide omnino in clem[entis]. j. de here. in glo. sup[er] verbo probatio.

Legis vim obtinent 7 ab eodem t[em]p[or]e quo lex ligat. m[an]data generalia pape. sicut sunt regule seu cancellarie. q[ui] talia m[an]data sapiũt naturã legis. no. glo. de sen. excõ. a nob. 7 in clem[entis]. j. de vi. 7 ho. cle. Sed do. an. dicit p[ro]trariũ q[ue] tales regule non habent p[ro] lege. vt ip[s]e no. in p[ro]hemio clem[entis]. in glo. sup[er] x[rist]o. decetero. p[ro] q[ue] facit. q[ue] de natura legis est q[ue] sit p[ro]petua 7 eterna licet q[ui]q[ue] ex causa reuocet. vt p[ro]t[er] in p[ro]hemio. ff. 7 dicte regule sunt temporales ad vitã p[ro]ditoris. Io. an. in regula nemo potest. j. in no uella. vlti. colũ. post p[ro]nci. dicit q[ue] regula idem est quod canon. sed tex. alit[er] dicit in. l. j. ff. d[omi]ni iuris. 7 vide. s[ed] p[ro]xi. se.

Lex siue cõstitutio si dicat q[ue] in vna dioecesi nõ

possit esse nisi vnus subcollector. intelligit eodem tempe sed successione vni post alium remotū vel defunctū possunt esse plures. no. Ro. conclu. ccij. et idem in mādato dictate q̄ collector nō possit substituere nisi vnū subcollectorem dūtaxat in singul' ciuitatibus. no. Ro. cōdu. cclvj.

Lex siue p̄stitutio excludens indefinitue exceptionem nullitatis nō intelligit excludē nullitatem p̄cedentē ex defectu iurisdictionis q̄n exceptio totali p̄ constitutoz tollit. sec' si solū differit. qz tunc etiam si notoria sit. in p̄stitutōne includit. vt no. anth. in clemē. j. de re iudi. in glo. sup̄ vbo pendere. et vide f. sub vbo rescriptū. s. rescriptū p̄ quod mandat.

Lex siue cōstitutio extrauagans an fuanda sit et an sententia p̄tra eam lata teneat. vide ant. de fi. instru. pastorat.

Lex siue cōstitutio penal' si aliquid exp̄sse p̄hibet p̄ quod aliud aīcedens v' p̄sequens intelligat esse tacite p̄hibitū. in tali tacito p̄bitio non hz locum pena in lege expressa si manet pena arbitraria. licet lex penal' et p̄bitiua q̄nqz ex p̄sequencia extendit quo ad penā vt no. glo. singularis. in cle. j. de cōsan. et affi. sup̄ vbo contrahere. In contrariū facit glo. in c. fi. postq̄. de elec. li. vj. sup̄ vbo mente. s. solue ex notatis in. s. p̄ri. sequen.

Lex siue p̄stitutio penal' quantūcūqz in alteri' fauorem p̄ncipalr facta sit. extendi non debet no. Ro. conclu. cclxxvj. et bal. in. l. illud. c. d. sacrosanc. eccle. Contrariū dicit glo. de elect. sciant cūcti. sup̄ vbo alios. li. vj. nisi dica' qz ibi fiat extensio ad casum qui sub vbis legi' cōp̄henditur fm latam significatōez fa. no. sup̄ dicta glo. in nouella. et dicitur hic in fine. vel dici possit qz ibi est eadem ratō in casu ad quem fit extensio. Item lex penal' non extēdit ad casum etiam similem textui. de elec. statutuz. li. vj. nisi vbi eadem est ratio. qz tunc nō dicitur extensio. qz qd est ex ratōe. est ex mēte. no. io. an. de elec. si postq̄. li. vj. in glo. sup̄ vbo mente. et in. c. sciant cūcti. in glo. sup̄ vbo alios. e. ti. et li. quod est verū q̄n est oīno eadez rō. no. glo. de temp. ordi. c. j. e. li. sup̄ vbo italie. et archid. de peni. di. j. c. vulgaris. s. pene. et hoc intellige q̄n ratio siue mens pōt colligi ex vbis in. l. expressis. als secus. vt no. ant. in cle. j. de rescrip. in glo. sup̄ vbo p̄sidentes. et de ista distinctōe q̄n mens pōt colligi ex vbis in. l. exp̄ssis et q̄n non. est casus in. d. c. si postq̄. s. j. declaratur ex mente. c. cupientes. e. ti. et li. fuisset. scz qz electus qui fm vba. c. cupientes dicit qz debz venire cū iuribz et munimētis et p̄cessibz ad cām facientibz. Sed in. s. fi. d. c. si postq̄. dicit qz. c. cupientes q̄n ab electōe appellatur

seruandum est. etiam q̄n a confirmatōe electōnis vel a puisione facta p̄ illū ad quez erat puisio ex negligentia deuoluta appellat ad se dem apo. et hoc est ex vi. proगतōis facte p̄ papam in. d. s. fi. qz nullo mō ex vbis. c. cupientes poterat iste casus cōp̄hendi. ideo ille. s. fi. non venit declaratiue sed proगतīue. et ita no. io. an. de re. iur. odia. li. vj. ad fi. in nouel. Itē de p̄missis est casus in clemē. j. iūcta glo. sup̄ vbo contrahente. de p̄sang. et affi. vbi patet qz ad casum qui est ex mente que ex verbis in lege vel consuetudine exp̄ssis non extenditur nec proगत lex penal' quo ad penam. nam ex verbis legis p̄hibentis matrimoniū nō potest cōcipi qz p̄hibeant sponsalia que sunt qd diuersum a matrimonio. tñ p̄sumit qz mēs fuerit etiam sponsalia p̄hibere. Et nihilominus ex ista mēte p̄sumpta non pōt dici qz pena ap̄posita in m̄rimonio habeat locū in spōsalibz. vt ibi patz. licet aut in materia penali exorbitati nō licet arguere ex idemp̄tate ratōis que specificē ex vbis legis non colligit. licz tñ extendere vba de stricta significatōe ad latā vbi est eadem ratio. vt singularit' no. ant. in clem. auditor. de rescrip. in glo. sup̄ vbo beneficio. Cōtra hoc tñ videt glo. in cle. j. de fo. compe. sup̄ vbo subditos. et vide sub vbo statutū penale. vide etiam f. s. lex siue cōstitutio etiaz penal'is. et s. sequen.

Legis mens general' et tacita. operat sic exp̄ssa no. bal. in. l. maximū viciū. c. de libe. p̄re. qd p̄cedit in non exorbitantibz. sed in exorbitantibus non licet ex generali mēte arguere. s. solū arguit ex mente specifica que ex verbis specialiter colligit. no. ant. in cle. j. de rescrip. in glo. sup̄ vbo p̄sidentes. vide oīno bar. in. l. sed scienduz. ff. ad. l. pompey. de parri. et in. l. furti. s. fi. ff. qui notan. infa. et archi. de peni. di. j. s. vulgare.

Lex corrigens non extendit ad casus in ea nō expressos. licet sit eadem ratō. no. Bar. in. l. si vero. s. de viro. ff. solu. matri. et io. and. de re. iur. que a iure. li. vj. et de regula. cōstitutōem. c. li. et in cle. dudum. s. boni. in glo. vt patz de sepul. et in cle. vt hi qui. in glo. cathedralibus circa fi. de eta. et qua. oz. In contrariuz fac qd no. p. io. an. in. c. j. de re. pmu. li. vj. in glo. qd si non. et de rescrip. gratia. e. li. in nouel. iij. q. de p̄cura. ignorāte impetrāte et dño sciēte s. non p̄tradicit. qz in. d. c. j. et in. c. grā. grā erat expressa de qua licet arguere. vt no. io. and. in clemē. j. sup̄ vbo elegant. de elec. Secus vbi grā non est exp̄ssa in lege corrigente. et cum b̄ concordat bal. c. de sacrosanc. eccle. auf. q̄s actōnes. et quod notat Bal. in. l. p̄ diuersas. c. mandati. licet bal. videat sensisse p̄trariuz

in autem. res que. **L.** de lega. Sed nō cōtradi-
cit. quia et ibi fuit ratio expressa. Aduerte q̄
licet ratio sit expressa. tamen ex illa nō videt̄ li-
citur arguere p̄ dictam clemē. dudū. vbi ra-
tio fuit expressa. vt patet in. d. §. huiusmodi.
¶ Verū ne. et tamen io. and. ibi dicit in glo. vt
patet ex illa clemē. non habet locū in casibus
non exp̄ssis. dicit tamen ant. q̄ in iuribus ex-
orbitantibus nō est arguendū ex idemptita-
te rationis que specificē ex verbis legis nō col-
ligit̄. quia in talibus iuribus illud non censet̄
de mente quod ex verbis specificē non sumit̄.
vt no. an. in clemē. j. de rescrip. in glo. sup ver-
bo p̄sidentes. et facit quod no. p̄ eum in. d. cle-
men. vt hi qui. Aduerte tamē q̄ in talibus iu-
ribus licet extendere v̄ba de stricta significa-
tione ad latam. vt no. idem ant. singulariter i
de. j. de fo. compe. sub verbo subditos. et qd̄
idem anth. no. de iura. calū. c. ij. ¶ secūdo no-
ta hic q̄ questio. iij. colū. Sed dic q̄ in. di. c.
secūdo loquitur quādo fit extensio nō ad latā
simpliciter sed ad im̄ppriam significationem
quod non licet. vt no. glo. d. clemē. j. de fo. cō-
peten. sub v̄bo subditos. in fi. Et q̄ ita intelle-
xerit. patz̄ ex notatis p̄ eum. de ordi. cogni. cū
dilectis. §. verum. ¶. quero an hec exceptio.
viij. colum. vide de. j. de sequest. poss. et quod
ibi no. glo. sup v̄bo etiam sed dignitas. vide
omnino sub v̄bo lis. §. litigiosa res. Sed ant.
in repetitōe. c. fi. de consue. xv. carta. ¶. fallit
p̄mo. dicit q̄ constitutio exorbitans trahit̄ ad
casum in quo est maior vel par ratio. nisi con-
stitutio sit penal' et correctoria simul. q̄ tūc nō
extendit̄ ex paritate ratiois. vide ibi plene per
euz. et idem no. glo. in clemē. vt hi qui. de eta.
et quali. in v̄bo. in eisdem. circa fi. Et vide om-
nino in. §. lex qm̄ non habet. Bar. aut̄ duo ver-
ba notabilia dicit q̄ aut vna lex aliā in totum
corrigit. et tūc non licet arguere ex paritate ra-
tionis ad casum nō exp̄ssum. in. l. corrigēte. se-
cus si in totū nō corrigat. licet limitet et distin-
guat. vt ip̄e no. ff. solu. ma. l. si constāte. in p̄n.
in. ix. q. p̄mi mēbri.

Lex exorbitans siue corrigens potest extendi
ex generali regula iuris cui licet nō est maius
que extensio appellat̄ passiuā. vt no. io. de ym-
nio. i. repetitōe. l. si v̄o. §. de viro. ff. solu. ma.
quod intellige de extensioe que fiat ad casus
q̄bus illa regula est p̄ alia iura sp̄calit' applica-
ta. vt patet in. c. ex parte. iij. de deci. als̄ secus
quia ex mente legis specifica et nō generali de-
bet lex exorbitans extendi. vt no. anth. in de.
j. de rescrip. als̄ sequeret̄ q̄ pillā regulā gene-
ralem lex corrigens semp̄ extenderet̄ p̄ maio-
ritatem ratiois. quod est p̄tra ratioz̄ glo. et cō-
munem opinionē in autem. q̄s actōes. **L.** de

facrosanc. eccle. et vide bal. in. l. ij. **L.** de parē.
qui filii. su. dif.

Lex siue constitutio etiā penal' et odiosa si duo
parificat. quod in vno extremorum disponit.
idem in alio disposuisse censet̄. no. anth. de p̄-
ben. de multa. xiiij. colū. ¶. nota etiam q̄ i pe-
nalibus. facit. l. vt tantū. §. j. ff. de seruo cor. et
l. j. de le. j. et quod ibi no. bar. de adeq̄tōe lega-
torum et fideicommissorū. vbi dicit q̄ quando
vna res adequatur alteri. omnia iura que com-
petebant rei ad quam fit adequatio cōpetunt
etiam rei adequate. vide omnino anth. in. c. j.
de offi. vica. vlti. colū. sup glo. in v̄bo curam.
et in glo. sup v̄bo sacerdotium.

Lex siue constitutio declaratoria. trahit̄ retro
ad p̄terita quādo est edita p̄ verbum t̄pis p̄-
teriti. **L.** de sacrosan. eccle. l. decernim'. et **L.**
de quadri. p. l. bene a zenone. §. quia agitur.
et iuncta glo. sup v̄bo p̄ imperfectis. **S**ec' si sit
edita p̄ verbum decetero. vt no. glo. de excel.
p̄la. c. j. li. vj. et in de. j. de elec. et in p̄mio de.
in fi. magne glo. **C**essantibus autē v̄bis p̄di-
ctis. si lex declarans habet contrariā p̄suetu-
dinem p̄cedentem nō trahit̄ retro. vt p̄batur
in. c. fi. iuncta glo. penul. de re. eccle. non alie.
et in. c. fi. de spon. duo. et ibi no. an. quod limi-
ta. vt no. p̄ eum in. c. fi. de consti. si nō habeat
contrariam consuetudinē tūc retrotrahit̄. vt
p̄bat̄. ff. de testa. l. heredes plani. §. j. et in au-
ten. de fil. ante do. instru. na. circa fi. et p̄ Job.
an. d. c. fi. de v̄bo. signi. li. vj. sup glo. p̄ hec. i
nouel. in addi. spe. ti. de teste. §. nūc videndū.
¶. hoc etiam. vide bar. in. l. omnes populi. ff.
de iusti. et iur. ¶. iuxta p̄dicta quero que dicā-
tur negocia p̄terita. et vide anth. in p̄mio de
men. in glo. sup v̄bo de ceteris. et de p̄sti. c. ij.
et plene p̄ hen. boyck. in. c. fi. e. ti. p̄ compos. in
c. cognoscentes. e. ti. et p̄ io. an. in. c. licz canon
de elec. li. vj. in glo. et in nouel.

Lex siue cōstitutio nō trahit̄ ad causas iudicia-
liter pendentes. fm̄ innoē. c. fi. vt lite pen. nisi
ib̄ exp̄matur in lege fm̄ pe. de bel. in autem. vt
cum. de apel. in p̄n. Et licet in lege exp̄matur
q̄ ad p̄terita trahant̄. intelligit̄ de p̄teritis
sup quibus nō est iudiciū inchoatum. fm̄ cō-
pos. in. c. de p̄stitu. Idem intelligit̄ de p̄teritis
non decisis fm̄ bar. in. l. omnes populi. et licz
exp̄mat̄ q̄ ad pendētia trahat̄. intelligitur de
pendentibus in causa p̄ncipali. nō in causa ap-
pellatōnis. vt no. bar. in. d. l. oēs populi. **S**z̄
io. an. concludit q̄ aut lex tractat de ordiatōe
contractus vel negocij. tunc nō trahit̄ ad pen-
dentia. aut tractat de ordinatōe sententię vel
p̄cessus. et tunc trahitur quo ad futuros act'
vt no. de elec. licet canon. li. vj. sup glo. in ver-
bo decetero. vide bar. **L.** de legi. l. leges et cō-

stitutiones. dic q opinio io. an. debet intelligi quādo lex emanat sup' concernentibus merita cause. no. anth. in. c. fi. de consti. ad finē. vi. de glo. in clemen. duduz. de sepul. sup verbo pacta. in fine.

Lex habenti clausulā derogatoriā ad futura rescripta non derogat p contrarium rescriptum. nisi in eo fiat specialis mentio de dicta clausula. no. an. de rescrip. ceterum. 7. c. nonnulli. de consti. c. j. li. vj. 7 p Bar. in extraua. ad reprimendam. de le. iij. l. si quis. in prin. 7 bar. 7 bal. in. l. si. C. si contra ius 7 vti. pub. et vide sub vbo clausula.

Lex si tradicit canoni. an debeat iudicari fm leges vel fm canones. vide sub vbo iudex. s. iudex siue sit eccl'asticus.

Lex quando loquit p verba impatiua vt au diat 7 similia est pcepti. no. antho. de cohā. de. vestra. s. nota q vbi canon. Idem si loqf p verba picipimus. de offic. ordi. inter cetera. Idem in qualibet lege phibitua. vt patz ex tex. 7 glo. de elec. in generali. in verbo inhibe mus. li. vj. si lex non phibeat sed singulariter aliquid disposuit vl' statuit. vt no. io. and. de treu. 7 pace.

Lex siue quota legis siue canonis non est alle ganda a ius condente. 7 a iudice sententiente nec ab aduocato allegante coram papa l' alio doctore nisi esset casus singularis deuians a cōmunibus regul. bene tamen facit aduocat' si bonas leges 7 rationes in sine reseruat. 7 ad aures solius iudicis exprimat ne aduersarius instruat ad cauillōse respondendum. quia ni hil tam indubitātū quod offuscari non possit. Item consulens nō tenet allegare quotā. qñ consiliū nō exit ciuitatem. als sec'. arguens autē in scholis debet allegare quotas ad sui i structōnem. similif magister legens in cathe dra debet esse copiosus in quotis vt certificet illū cui legit. sufficit tamen allegare librum qñ certus est p librum vel allegare rubricaz quā do certus est p rubricā. no. ant. de cohā. cleri. 7 mu. vestra. in pma oppositōe.

Lex dioecelana differt a lege iurisdicōis. q aut sint de vna lege 7 que de alia. vide io. an. i. c. j. de sta. mona.

Lex q phibet antecedens. intelligif etiam pro hibere consequens. no. Ro. conclu. cccij. et econuerso phibitum antecedens. 7 omne id p quod ad consequens phibitum puenif. de pcuraf. tue. de re iudica. cum q. li. vj. 7 ff. de spon. l. oratio. ad hoc vide omnino glo. in de. j. sup vbo contrahere. de consan. 7 affi. q pre dicta regularif limitat.

Lex vbi nō apparet determinās factū de q agi-

tur. sufficit tunc allegare naturalē ratōz. 7 illa appellat iusticia natural' q p lege seruanda est. ff. de execu. tu. l. scire oportet. s. sufficit. 7 ibi no. bal. 7 no. glo. de elec. quod eo. li. vj.

Legis ratio extendit de similibus ad similia. de consti. transla. 7 de transla. c. inter corporalia 7 ff. ad. l. acquill. l. illud.

Lex quāq̄ dura seruanda est. xix. di. in memo riam. 7 de rescrip. si quādo. 7 ff. qui 7 a qui. l. pspexit.

Lex sp loquit 7 continue in viridi obseruātia. C. de hereti. l. arriani. non ergo tollit simpli ceter p nō vsum s3 p contrariū vsum. sic. ff. de legi. l. de qbus. vide anth. de de. piuga. io. et archi. xxvj. q. iij. s. possit. 7 iij. di. s. fi.

Legū correctio vitanda est. 7 qtenus expresse lex non corrigif firma manet. de elec. cū expe diat. 7. c. pstitutio. li. vj. C. de testa. l. sancti'. 7 de ap. l. picipimus.

Lex nō debet vbis imponi sed rebus 7 factis. de elec. cōmissa. li. vj. 7. C. de lega. ij. l. j.

Lex generalif loquens. generalif debet intelli gi. nec distinguere debemus vbi lex nō distin guit. de mai. 7 obe. sollicitate. de piugio. lepro. qm. 7 ff. de sepul. vi. l. de p̄cio. 7 de le. p̄stan. l. j. s. generaliter.

Legis vbis inherendum. nisi aliter de mēte cō stet. de deci. ad audientia. 7 de p̄sti. trāsla. ff. de lega. iij. l. non alif. 7 de exer. acti. l. j. s. his qui nauem.

Legis verba sunt cum effectu intelligenda. vt de vbo. signi. in his. 7 de de. nō resi. relatū. 7 ff. ne qs eū q in ius vo. l. pe. s. docere.

Legem 7 constitutōz 7 ppam sicut quis possit tollere. an 7 in parte p̄ eaz dispensare. vide sb verbo dispensatio. s. dispensare potest epūs contra ppriam.

Lex 7 constitutio etiam penal' loquēs in singu lari. h3 locum etiam in plali 7 econūso. no. pe. mo. de offi. dele. deliberatōe. li. vj. sup glo. in v. cuicumq̄. Io. an. de re. pmu. c. vnico. li. vj. 7 bar. ff. de nego. ge. l. iij. s. negocia.

Lex 7 constitutio penal' si aliqd addit. intelligi tur in additōibus penā repetere licet nō exp̄ mat. no. lap. in clemē. statutū. de elec. quod in tellige qñ addit parificādo additōz p̄mo statu to. sic intellige glo. 7 quod no. ant. de p̄bē. de multa. s. hoc idem. nam p illud verbum idem fit parificatio quo ad oia. secus si fiat additio non tñ p moduz parificatōis. sic intellige glo. io. an. in de. ij. in fi. de vi. 7 ho. cle.

Lex si duo parificet. qd in vno disponit 7 in alio dispositū censet. no. p glo. 7 anth. in. c. de multa. s. hoc idem. de p̄ben. 7 vide. s. s. lex si ue constitutio.

Lex quā non habet ratio expressam et unica dū taxat ratio reddi possit. illa ratio tacita habet expressa et ab ea possit argui ut a causa finali. notat **Bal.** in l. maximum vicium. **C.** de li. pte. et hoc nō solū h3 locuz in legib' cōmūibus sed etiaz in statutis municipalibus in quibus fit stricta interpretatio. quia arguere a tali ratione non dicitur interpretatio extensiuā s3 intellectiuā. ut notat **Bal.** in l. quāuis. **C.** de fideicommissis. nam ratio et mens legis idē sūt. l. cum civiliter. ff. solu. matrim. Et hoc limita quod notat **antho.** in clemen. j. de rescriptis. ut eius dictum locum habeat quando ratio tacita non est certa et unica. sed multiplex reddi possit. vide omnino. §. lex corrigens.

Lex licet sit canonizata. si est iuri communi cōtraria non intelligitur approbata. quia lib' decretorum compilatus per gratianum. nō apparet approbatus nisi forte quo ad compilatōnem et quo ad dicta sanctorum. sicut nec liber sententiarum. ut notat **Johan.** an. in. c. ij. ad finem. de rescriptis. et in. c. debitum. sup verbo cognitam. de bigamis. Sed si lex esset per papam in canone inserta. bene staretur illi. ut notat **Johan.** andre. et **Antho.** in dicto. c. ij. de rescriptis. ideo liber qui vocatur pontificale. authenticus est et fidem facit. quia est pro parte in decretalibus insertus. et per papam approbatus. ut patet in clemen. j. de iureiurando. et ibi no. glosa super verbo pontificali. vide omnino super verbo scriptura. §. scriptura noui et veteris testamenti.

Lex debet intelligi quod non sonet in absurdum. de preben. dudum. §. considerantes. in textu et glo. li. vj. et ff. de negocijs gestis. l. pompey. scribit.

Lex dicitur fauorabilis vel odiosa. inspecto eo super quo intendit principaliter prouidere. si enim illud est fauorabile. dicitur fauorabilis. si est odiosum dicitur odiosa. ut notat **Johā.** andre. de electio. sciant cuncti. in glosa. super verbo alios. li. vj. Idem notat ibi domin' de sanc. ge. Idem notat glosa. ff. de conditio. in debi. l. qui exceptionem. in principio. Idem notat **Bartholus.** ff. de legi. l. qd vero. Alibi dicit **Baldus.** quod statutum dicitur fauorabile licet sit penale. quando in prohibendo est fauor. ut ipse notat. ff. de legi. l. benignius. Contrarium dicit. **C.** de sacrosanctis eccle. l. istud ij. colum. Sed dic ut cōcludit in l. fi. **C.** de in ius vocando. Et aduerte quod an ratio legis vel statuti sit fauorabilis vel odiosa. potest comprehendendi ex probemio. ut no. **Bal.** ff. de legi. in l. ab intestato. Adde quod in dubio quantum ad intentionem statuentis presumitur statutū

potius fauorabile quod odiosum. licet fauor sit causa odij. puta quod frater succedat fratri exclusa sorore. secus videtur in statuto excludente filiam. quia aufert dominiū filie in potestate. quod est odiosum. ut no. **Bal.** **C.** qui non potest ad liber. pue. l. fi. Alibi dicit **Bal.** quod privilegium in quo concurrat ratio fauoris et odij presumitur odiosum. ut ipse notat in l. j. ff. de consti. pncipis.

Lex imperialis fauorabilis ecclesijs seruanda est. nisi per papam sit reuocata. Sed lex imperialis damnosa ecclesijs non est seruanda. nisi per papam sit approbata. ut no. **Johā.** and. in c. fi. de solu. Statuta autem inferioris a pncipe etiam fauorabilia ecclesijs non sunt recipienda. nisi sint per papam approbata. ut ibi no. In consuetudine autem idem est quemadmodum in lege imperiali. ut ibi dicit **Johan.** an. fm **Hofli.**

Legem nemo potest imponere sibi a qua recedere non liceat. nisi hoc fiat propter alterius interesse. ut no. **Jo.** an. in. c. ex litteris. in prin. de constitu.

Lex si simpliciter aliquid prohibet et nullo casu vel tempore permittit. habet vim decreti irritantis ipso iure si contra fiat. Secus si nō habeat perpetuam causam prohibitionis. ut notat **Johan.** an. in clemen. j. de iure patro. sup verbo nullatenus. et idem dicit ibi **Fran.** de za.

Et addit ibi **Antho.** quod verbum nullatenus habet in se decretum irritans. dicas melius. aut lex prohibet simpliciter aliquid fieri et nō valet quod sit licet forma seruata non sit. quia tunc non dicitur habere perpetuam causam prohibitionis. et ita declarat **Fran.** de zabo. in dicta clemen. j. de se. poss. et hoc sentit ibi **io.** an.

Legis verba illum recipiunt intellectum quez verba testatoris recipiunt et econuerso. Et ratio est. quia dispositio testatoris habet vim legis. ut in auten. de nuptijs. §. disposuit.

Libellus si ptimeat notoriā iniusticiā. nō pcedit nec est admittendus. notat ant. de coha. cleri. vestra. xlv. colum. §. tertium est remedium. et vide sub verbo sententia. §. rescriptum.

Libellus an et qualis sit necessarius quādo pceditur in notorio. vide sub verbo notoriū. §. notoriū operat quod in eo.

Libellus an requiratur in manifestis. vide sub verbo manifestum. §. manifestum non potest excusare.

Libelli verba non debent esse supflua si possint aliquid operari. no. **Ro.** conclu. cluij.

Libellus ponderatur et attenditur quo ad modum pcedendi. et quo ad fundanduz iudicis

potestatem. quando per partes non negatur. no. antho. de cohabita. cleri. vestra. xl viij. columna. Sed et si per partes fiant negationes et excusationes contra libellum. tamen ad modum procedendi magis attenditur libellus quam res negationes et excusationes. quia ex qualitate facti in libello deducti substantiatur iudicium. ut notat archidia. in dicto. c. vestra. xliij. columna. Aduerte tamen quod verba libelli declarantur examinantur restringuntur et ponderantur secundum conclusiones. non secundum examinationes et narrationes ipsius libelli. ut no. idem antho. de foro. compe. x. nota quinto.

Libellus licet de necessitate non debeat habere expressum nomen actionis nec de iure canonico nec de iure civili. si tamen actio inepta fuerit expressa. libellans succumbit. sed postea auditur si aptum proponit. no. an. de iudi. dilecti. Aduerte tamen quod formam libelli in actione directa obtinet si probet de utili. ut no. Ro. conclu. ciiij. circa fi.

Libellus licet debeat specificare primum nomen actionis. debet tamen habere expressam causam ex qua actio vel ius agendi insurgit. et hoc si agitur personali. sed in reali sufficit dicere. ego quod sum dominus quod omne ius in iudicium videtur deduxisse. no. antho. de iudi. dilecti. et si in reali actor in libello unam causam exprimat. super alia iudicari non poterit. ut notat antho. de iudi. ceterum. x. venio ad secundum.

Libellus si habeat causam ineptam. non potest super ea fieri condemnatoria etiam si probet causam aptam. ut si peto. x. quia michi debes quia rex est in francia. notat antho. de iudi. dilecti ultima columna. Et hoc etiam procedit si per libello respondeat. quia licet responsio valeat. condemnatio sequi non potest quando ineptitudo est patens. secus si latens. ut no. Rota conclu. xxxvi.

Libellus quid sit et quottuplex. vide glo. super verbo ignarus. c. j. de li. obla. et hosti. in summa eodem tit.

Libellus semper offerendus est iudici et per ipsum reo. ut ipse reus possit deliberare. ut. iij. q. iij. c. offeratur. Et in scriptis debet dari. ut. c. j. de libel. obla. et in autem. offeratur. et de probatione. quoniam contra. Et in principio litis. per predictum. autem. offeratur. Ar. contra. xj. q. j. si quis cum cle. illud tamen obtinet in modicis et vilibus causis ubi scriptura non requiritur. Et ar. contra de do. et contu. quod solue. ut in predicta glo. j. c. j. de libel. obla.

Libellus in quo quis petit aliquid ex testamento procedit. licet non dicat illud testamentum irritum rite factum. quia eo quod assero testamentum intelligo de valido et efficaci. no. ant. de iudi.

dilecti. ultima columna.

Libellus etiam in possessione procedit ex sola narratione absque conclusioe. maxime ubi agitur de iuribus ut confessoria vel negatoria. quod est verum in his in quibus iudex ex officio supplet. Tutius tamen est secundum hosti. petitionem porrigere. ut notat antho. de resti. spolia. in lris. ij. columna. x. nota tertio.

Libellus etiam in civilibus debet continere locum et tempus quando arguitur dolus aduersarii. vel quando agitur actione famosa. ut est actio iniuriarum. no. bal. in. l. j. de hoc interdicto. ff. ut possit. et in. l. pretor edixit. in pn. de iureiurata. et in. l. siue autem. de vi. et vi ar. Idem si agitur de crimine licet civiliter. ut in. c. tue. de procuratoribus. et idem no. antho. in quinto notabili. Bal. autem dicit contrarium nisi per petat exprimi locum et tempus. in. c. j. in pn. q. mo. seu. amit. s. In no. dicit idem quod antho. in. c. si. de pur. ca. per textum. in. d. c. tue. et vide. j. s. pxi. Et licet in libello criminali non teneat actor exprimere diem criminis perpetrati. tamen si reus petat dies declarare. ne aliter ipsi reo auferatur defensio. ut no. bal. in. l. is qui reus. ff. de pu. iudi. et. l. libellorum. de accu. Excusat tamen actor si dicat se diem ignorare. ut no. ange. in. d. l. libello. i. pn. Quid si de crimine excipiens specificaret locum et tempus non solum.

Libellus in actione iniuriarum civiliter intentata. non requirit illam specificatorem que requiritur quando criminaliter proponitur. et idem in qualibet alia actione ex crimine descendente civiliter mota. no. Ro. conclu. xxv. vide. s. s. pxi. Qualis autem debeat esse forma libelli in actione iniuriarum. vide bar. in. l. iniuriarum extimatio. ff. de iniuriis.

Libellum sufficit concludere presumptiue. id procedit libellus in quo narro fundum ad me pertinuisse et pertinere consueuisse. petens illum mihi adiudicari. licet non dicam de presenti ad me pertinere. quicquid dicant cy. et bar. ut no. ant. in. c. ij. de li. ob. x. venio ad secundam practicam. Idem no. Ro. conclu. cccxiiij. vide ange. in. l. j. in pn. ff. de ede. Et licet in libello non fiat mentio de presumptioe. sufficit in eo factum narrari ex cuius natura insurgit illa presumptio. ut no. bal. l. ne fil. p. pa. auf. habita x. s. reuoco in dubium. vide oino ant. in. d. c. ij. x. venio ad secundam practicam.

Libellus procedit in quo actor dicit rem aliquam ad se spectare iure dominij vel quasi. oportebit tamen quod in processu sine articulis deducatur aliqua causa ex qua dominium causetur. notat Rota. conclusione. cccxliiij. i. fi. Et quid habeat probare porrigens talem libellum ut obtineat. vide Ro. conclu. cccxv. s. li.

bellus non dicitur generalis.

Libellus in quo fit mentio de dominio in genere. verificat etiam in utili. quia verba libelli in fauorem libellantis sunt late interpretanda. et corripit debet ex quo sequi posset condemnatio no. Ro. conclu. cliv. videtur enim actor ratione utile quod directum dominium putat sibi magis est utile deduxisse. ut no. antho. de iudi. ceteruz. v. venio ad secundum. Et vide quod no. io. an. in mercurialibus in regula. possessor. super quarta q. in fine.

Libellus si per cessionarium datur. an in dubio videatur intentasse directam nomine cedentis. an utile nomine suo. dicimus secundum io. q. si innititur iuri sui actoris videtur directam nomine cedentis intentasse. Si innititur iuri suo et suo dominio quod dicitur rem ad se pertinere iure dominii. videtur utile intentasse. si tamen directam expressit intentauit et probet in utili. obtinebit. ut no. Ro. conclu. cliv.

Libellus si mentionem faciat de aliquo privilegio. instrumento vel scriptura. videtur utile intentasse. et non tenetur reus eidem instrumento vel privilegio respondere. antequam sibi illud privilegium vel instrumentum exhibeat. si tale privilegium vel instrumentum est penes actorem de quo eius iuramento stat. Predicta vera nisi tenor instrumenti exprimat in libello. vel tale instrumentum sit quod debebat esse penes conveniendum. no. Ro. conclu. xxxv.

Libellus in rei vindicatione potest formari per possessorem contra simpliciter detinentem. ubi autem non constat non detinere nec possidere debet fieri sententia pro actore si persistit in sua totali petitione quam concludit ad rei restitutionem. Sed si petit ut super parte pronunciet videlicet ut declaratur dominus debet pro eo fieri sententia declaratoria dominii si probavit se dominum. quam sententia proderit ut si postea ad quantum possessio perveniat. fiat pro eum executio. ut no. antho. de iudi. examinata. iij. colu. v. venio ad glo.

Libellus generalis admittitur super his que accessorie petuntur ad aliud principaliter petitum. ut quando petitur res ablata restitui cum fructibus damnis et interesse. et eo casu tenet sententia generalis et incerta. no. inno. de excessi. pla. tanta. et de sepul. certificari. et hoc tenet etiam ibi io. and. de libel. obla. xij. colu. Sed contrarius tenet bar. quo ad fructus. in. l. ex diverso. §. ff. de re. vendi. dicit aut quis petit rem cum fructibus aut petit rem et fructus. primo casu petuntur fructus accessorie. secundo casu principaliter. et hoc secundo casu debent fructus specificari et specificate probari. ut no. antho. de resti. spo. cum ad sedem. ij. carta. iij. columna.

Libellus pcedit in quo in genere quis petit bo-

na mobilia sibi per violentiam ablata restitui. et non tenet illa ante litem contestata. specificare. dummodo deducat violentiam. qua per testes probata. sufficit res ablatas probare per iuramentum. no. Ro. conclu. cliv. et etiam earum extimatio probatur per iuramentum. et hec locum habet siue deducatur violentia ablativa siue compulsiva. siue inquietativa vel turbativa. siue etiam agatur actio furti. ut no. inno. hosti. et io. an. i. c. si. quod me. cau. licet antho. ibi aliter dicat.

Libellus incertus admittitur quando in utraque parte alternatue concludit intentionem agentis quia tunc non vagatur reus in incerto. no. glo. de excep. c. pia. li. vj. super verbo speciem. et vide de libello alternatiuus.

Libellus potest simul continere causam nullitatis et restitutionis in integrum. sed non interdictum unde vide de conditione ex. l. ij. c. de rescin. ven. et no. Ro. conclu. cxij. vide oldra. cum filio. cvij.

Libellus potest continere personales hypothecaria simul. ut no. io. an. de elec. querelaz. super glo. ij. Et si est datus super personali potest ferri sententia super hypotheca. quia illa est accessoria ad personalem. ut no. ia. bu. in. l. solemus. ff. de iud. et antho. de causa poss. cum ecclesia. v. carta. in fine §. op. dicitur.

Libellus potest formari ut comprehendat plures actiones ad diversa competentes. sed si circa idem plures actiones cumulentur. tunc aut proponitur ad idem eodem modo. aut diversa proponens excludit seipsum si sunt contrarie. Secus si sint diverse. ut rei vindicatio et interdictum. unde vide. Si autem proponunt eodem modo. tunc si sunt contrarie non audiuntur proponens. Si autem non sint contrarie sed diverse. tunc de iure civiliter tenet alteram eligere salva equitate iuris canonici. quod in pluribus casibus admittit cumulationem plurium actionum secundum hosti. ut no. io. an. de elec. querelam. super. ij. glo. Sed aut. dicitur quod si libellus est generalis. aptus plures actiones comprehendere. potest actor ad petitionem rei interrogari ut exprimat actiones vel causas agendi. ut sciat reus an unam causam vel plures et quas actor cumulare intendit. non tamen compellitur reus alteram eligere. et licet eligat. sibi non preiudicat quando postea aliam compassibilem accumulare possit. ut no. ant. de cau. pos. pastoral. in prima oppositio. vide glo. in c. nullus pluribus. de re. iur. li. vj. quod dicitur quod licet copulative non possunt plures actiones contrarie in origine cumulari. possunt tamen disiunctive. Item dicitur quod plures actiones contrarie in origine cumulari possunt si tendant ad eundem finem. et possunt simul proponi. Secus si ad diversum finem tendunt. vide de Baldum. in. l. j. c. de furti. Et vide supra verbo actio. in prin. et sub verbo renunciatio. §.

renunciare videtur quis iuri. et vide *§. §. libellus in quo minor.*

Libellus non dicitur generalis quia ex narratis in eo concluditur certa actio. ideo procedit libellus in quo quis petit rem quam dicit ad se spectare ratione dominij nec tenet specificare ex qua causa sit dominus. non concluditur nisi una rei vendicatio. ut no. anth. in. c. si. de li. ob. et venio ad secundam practicam. vide *§. §. libellus procedit et §. §. primo.*

Libellus generalis non debet admitti si est cum excipitur. no. bar. in. l. si mater. §. denique. ff. de excep. rei iudi. nec debet iudex ultra procedere. ut no. bar. in. l. si rem. ff. de re. ven. et si procedit iudicium non tenet. ut no. bar. in. l. j. in pn. ff. de eden. Ratio est quia talis libellus contra quem est exceptio non valet. ut no. spe. in ti. de libel. cocep. §. iuxta. et item nota quod si quis. et si ite non valet si generaliter. Et super libello inualido non potest fundari iudicium. quia ubi libellus non tenet processus est ipso iure nullus. ut no. bar. in. l. si patronus. ff. de iureiur. Et sufficit quod reus contra libellum dicat super eo non esse procedendum cum sit generalis vel obscurus. nec est necesse quod petat libellum declarari. imo cautius facit si hoc non petat. ne aduersarium instruat ad declarationem faciendam. ut ea facta reus absoluat ut no. io. an. et ant. in. c. si. de li. ob. Et ideo no. specu. e. ti. de libel. cocep. §. si. et cautius. Et licet reus ad ulteriora a iudice procedente non admittitur exceptio possit si vult appellare. et per viam appellatōis grauiamen iustificare. tamen et sine appellatōe potest petere se absolui. si reus postea in processu non declarauit. ut videtur velle ant. in. d. c. si. et de libel. obla. in. j. q. Sed tex. in. d. c. si. videtur velle quod sit necessaria appellatō. ut de omnino *§. §. libellus in quo minor. et vide §. §. pri. procedit. et §. libellus in personam.*

Libellus si est pro parte aptus et pro parte ineptus. potest iudicium et sententia super parte apta fundari. ut no. io. an. de dispo. ipu. ad dissoluendam super verbo probandum. Sed si est in totum ineptus. iudicium et sententia est nulla. de emp. et ve. cum dilecti. Et ibi hoc sentit io. an. in verbo *friam.*

Libelli verba debent improbari ut libellus sustineatur et potius valeat quam peat. no. ff. de verbo. obli. l. scire debemus. in pn. ad si.

Libelli loco habetur rescriptum principis. quod est verum in actionibus temporalibus secus in perpetuis. Item et in temporalibus habetur loco libelli ad actionem perpetuandam duntaxat. non quod ad ordinem processus in quo requiritur libelli oblatio et litis contestatio. no. bar. in. l. j. C. quodoli. prin. da. et vide sub verbo rescriptum in principio.

Libellus si est datus super confirmatōe sententie.

poterit iudex infirmare etiam an dato libello super infirmatōe. et conuerso dato libello super infirmatōe poterit confirmare. licet confirmatō non sit petita. dum tamen sint probata que ad confirmatōem pertineant. no. inno. de offi. et e. le. cum contingat. et de apel. oblate. Sed contrarium dicere videtur in. d. c. oblate in. g. quid ad rem. et ei autem. ad si. Hosti. aut et io. an. et antho. limitant inno. in. c. ex questione. de resti. spo. ubi omnino vide.

Libellus alternatiuus siue disunctiuus admittitur vbi cuiusque probabiliter actor dubitat. que pars alternatiue vel disunctiue sit vera. ideo admittitur libellus in quo minor dicit tractus nullum. et si est aliquis. petit cum rescindi. eadem ratione valet libellus in quo dico sententiam nullam. et si est aliqua. peto reuocari ut iquam. ut no. inno. quem sequitur io. an. et ant. de resti. in inte. constitutus. et specu. ita dicit curiam suare in ti. de sen. excō. §. iuxta. et si non quid talis libellus. pro hoc tex. et quod ibi no. io. an. et antho. in. c. cum olim. de puile. idem notat Bar. in libello in quo quis petit rem vel eius extimatōnem quando probabiliter dubitatur an res extet. in. l. sanctimus. C. de sacrosan. eccl. Idem tenet bal. in. l. diuortio. §. ob donatōes in fi. ff. solu. matri. et vide *§. §. libellus incertus et vide quod no. bal. C. de fur. l. j. in tertia oppositōe.* ubi dicit contra inno. circa prestatōnem. et quod no. bar. in. l. j. §. quod autem. ff. quorum le. ubi concludit quando incertitudo procedit ex facto aduersarij admittitur libellus incertus. aliter secus. sed per rationem videtur idem etiam si aliter ex facto rei procedit incertitudo. dummodo non sit in potestate actoris illam certificare. et hoc sentit bar. in. l. pretor. §. quod aut ff. de iureiur. et in. l. stipulatōnes non diuiduntur. §. cellus. in fi. de ver. obli.

Libellus si intentetur super vi turbatiua. debet actor exprimere et declarare modos tribulatiōnis si reus hoc petat. no. Bal. C. manda. l. ab anastasio. ad finem. Idem no. io. an. de pba. licet causam in. glo. magna. super verbo nunc. ro plures. ad finem. Et idem Innocentius. qui dicit instrumentum simulatum. quia debet exprime modum simulatōnis cum multi sint modi turbatiōnis. ut no. bal. in. d. l. ab anastasio. et vide *§. §. sequen.*

Libellus in quo minor dicit se lesum. et prope ea dicit et petit se restitui. non procedit nisi ad iudicem qualitatem lesionis videlicet sui facilitate vel dolo aduersarij. quia non omnis lesio dat restitutōem. non tamen requiritur quod specificet articulum in quo est lesus nisi peteret se restitui aduersus sententiam principis. ut notat Barth. et Bal. in. l. minor aut magistra

ius. ff. de minor. Sed in libello dicit se circūscriptū. pcedit libellus etiā sine adiēctōe dicta rui q̄litatum. Reo tñ petente debet declarare ex qua cā dicat se circūscriptū. no. bar. in. l. fi. l. de in in te. resti. vide. s. s. libellus potest formari. r. s. libellus general. r. s. s. primo. Libellus pcedit in quo peto aliqd ex cōsuetudine mihi debitū. no. anth. de cens. pueit. v. colū. Sed dic plenius aut aliqd debitum ex vsu vel p̄suetudine tanti t̄pis cuius initij memoria hoim non existit. r. tunc si deduco t̄pus vt causam p̄ductiā r. creatiuam iuris p̄cedit libellus p̄dict. r. sufficit dicere. tanto t̄pe annuatim tale quid p̄stitisse qd̄ peto a te ad illud in futurū p̄standum. vt ex antiq̄ vsu r. cōsuetudine debitum condemnari r. cōpelli. nec oportet aliquā alīā causam quare debeat in specie vl̄ genere allegare. Si aut̄ t̄ps p̄dictum deduco vt causam p̄batiuam r. declaratiuam iuris. tunc oportet q̄ alleges causam. sed sufficit eam in genere allegare. hoc mō. dico q̄ tanto t̄pe annuatim p̄stitisti. r. mihi est debitū ex legitima cā quare peto r̄. vbi aut̄ deducit vsus r. t̄ps. x. vel. xl. annorū r. non tanti t̄pis cuius initij memoria r̄. tunc oportet q̄ in libello cā specifices. nec sufficit causam tūc allegare i genere. vnum tñ scias q̄ intelligo nullo casu pcedit iste libellus. dico te obligatū ad .x. annue p̄standa que longo t̄pe p̄stitisti. quare peto vt p̄terita soluas r. in futuro soluere compellar. q̄ iste libellus est nimis general. no. an. in. d. c. puenit. carta. x. s. ex hoc inferē practica. q̄ aut̄ dixi causam in libello specificandā r. libellum generalem non pcedere intelligo si opponatur de generalitate r. petatur declarari. als sufficeret q̄ postea fieret in p̄secutōne specificatio r. p̄batio cause. vt no. eadez carta. s. ad secundū an causa sit allegāda. Et p̄dicta limitata quando agit̄ petitorio. quia si solo possessorio agatur nō est necesse causam in libello specificare nec in p̄secutōne pbare. sed sufficit in genere dicere censum annuū esse debitū. et se quasi possessione siue illius vsu esse spoliatūz quare petit censum siue pensionem subtractā a se restitui r. reintegrari ad p̄mum statum. vt no. an. de elec. querelā. s. nota secūdo q̄ i hoc libello. r. sufficit in hoc casu pbare solam possessionē siue vsu. vt no. in. d. c. querelam. s. nota tertio q̄ in isto libello quod est notabile. r. idem notat̄ in colū. fi. vbi vide. r. vide sub s̄bo possessoriū r. ius agendi. r. ibi ad longum. Libellus in p̄sonalibus debet h̄re expressiōnē cause remote. nec sufficit expressio cause p̄rie. quia esset nimis general. vnde si dico peto .x. que debes. vl̄ ad que mihi teneris. non procedit cum possit mltas causas excludere. ex mu-

tuo. ex vendito. r. alijs causis multis confimilibus fm̄ cy. r. pe. vt no. anth. de cens. pueniat. r. carta. s. sed est dubiū de illo libello. qd̄ intelligo si contra libellum opponat̄ de generalitate r. petat̄ declarari. als sufficeret q̄ postea in p̄secutōne specificaret̄. vt no. in. d. c. puenit. r. carta. s. ad secundū an causa sit alleganda.

Libellus in quo laic⁹ narrat ad se spectare ius eligendi in ecclesia. debet intelligi ius eligendi p̄ iure p̄sentandi. quia hoc venit sub lata significatione verbi eligere. r. verba libelli intelligunt̄ in dubio. vt potius libellans videatur deduxisse ius cuius est capax q̄ non vt notat antho. de elec. querelam. s. nota secūdo q̄ s̄bum eligendi. r. facit quod nō. in. de. f. de re. p̄muta. in. glo. penul. in. fi.

Libellus in quo peto pensionem subtractam. duo videt̄ includere. p̄mo petitionem pensionis vt fructus. secūdo pensionē restitutiōis ad statum iuris pensionis. vt sic stat p̄prie r. impprie. r. sic verba libelli improprian̄ vt libellus latissime intelligat̄ in fauorem actori. no. antho. de elec. querelam. s. no. q̄ in hoc libello. r. s. nota secūdo q̄ in libello.

Libellus in quo plura narrant̄ in diuersis orationibus. sufficit alteram ex illis probare quod cludat ad intentū actoris. Idem si plā narratur in eadem oratiōe. r. p̄stetur actor q̄ non astringit se ad probandum nisi necessaria ad victoriam. vt no. bar. ff. de re. iu. l. diui. in. p̄n. Idem dicit antho. in. c. licet causam. de. p̄ba. r. v. colum. in. verbo astringit. in. glo. Sed plenius loquitur in. c. ij. de rescrip. vbi oino vide r. idem si nulla fiat p̄testatio. sed ponitur clam sup̄ quibus omnibus r. singulis petit iusticiā fieri. quia p̄ talem clausulam videt̄ omnia dis iunctiue r. non connexe deduxisse. vt no. bal. l. de p̄ba. l. ij. Sed io. an. simpliciter dicit q̄ pluribus narratis in libello sufficit alteruz ex illis probare ex quo posset sequi cōdemnatō. vt no. in. addi. specu. in. ti. de te. ac. s. f. s. item quid si. Si tamen narret̄ sine quo libellus nō pcederet. oportet illud probare. vt ip̄e no. in. c. ex parte. de p̄uile. r. cum io. an. concor. lap. alle. lv. vide s̄bo qualitas. s. qualitas aggrauans.

Libellus procedit in quo petitur cassari quod est nullum. quia intelligitur cassari de factō cū verba libelli sunt latissime intelligenda. notat antho. in. c. ex parte ade. de testibus. in. quarto notabili.

Lib̄er decretorum r. liber sententiarum r. liber qui vocatur pontificale. an sint de iure canonico approbati. vide sub s̄bo lex. s. lex si sit.

Liberum quid hoc verbum importet. videtur de sub verbo arbitrium.

Libera facultas aliquid agendi si concedatur a principe illi qui aliter id agere non poterat certo impedimento obstat. intelligitur princeps dicitur illud impedimentum tollere. non autem facultatem dare quod ille actus fieri possit contra ius commune. secus si nullum impedimentum obstat. quod tunc per illud verbum libera. videtur processum quod ille actus fieri possit non servatis regulis iuris civilis. vel aliter processio nihil operetur frustra sit. ut no. p. glo. cy. bar. et bal. in l. si quis. de inoffic. testa. et facit quod no. bar. in l. si. si. nunciatio. de no. ope. nu. alibi dicitur bar. quod verbum libera. vel verbum plena importat quod quis sit liber ab omnibus regulis iuris civilis. in l. alio. de alimē. lega. Alibi dicitur quod verba predicta importat quod quis non tenetur sequi arbitrium boni viri. i. l. fideicommissa. si sit. et. q. de le. iij. et vide sub verbo arbitrium.

Limitata dispositio limitatum parit effectum. l. in agris. de acqui. re. do. et l. si. si. de fudis limito. li. xj. et no. io. an. i. c. constitutus. de cura. et vide de itinere. ac. q. pua. l. si. si. si quis ergo.

Liquida probatio que dicatur. vide sub verbo probatio. si probatio indubitata.

Litē est etiam an litis prestat. Sed cum dicitur demum post litis prestat. sicut glo. bartho. et bal. in l. causas. de transac. et quod dicitur de causa. prestat stricto sumpto vocabulo. ut no. bal. ff. solu. matri. l. si. Sed bar. et cy. in d. l. causas quo ad lites dicuntur sicut probus est casus. in. c. ex parte secundo. de verbo. signi. ubi habetur quod lis dicitur mota per litis prestat. Et idem no. ant. de excep. adversario. i. tertio non obli. dicitur quod licet non dicatur lis mota nisi ex quo fuit contestata. dicitur cepta et pendens ex quo pars scit causam commissam. vel ex quo pars scit appellatorem interpositam. vel propter inquisitionem impetrandam iter arreptum ad papam. no. io. an. sicut hosti. de accu. olim. super verbo inceptum. dicit etiam antho. in d. c. ex parte. si. quod ad inducendam litis pendentiā vel faciendum re litigiosam sufficit prestat etiam absque prestatatione. dicit etiam io. an. in. c. si. de offic. dele. quod ad iurisdictionem perpetuandam sufficit citatio esse commissam licet non sit executata. secus quod ad artandam personam citandam. quod tunc non dicitur lis incepta antequam citatio sit facta. et ideo si tractat de re artanda. ut ibi tractatur. et vide si. si. litis pendentiā inducit. et vide sub verbo renunciatio.

Litis prestatio fit per responsionem factam a reo libello actoris. etiam actore absente. vel eo presente et non contradicente. no. Ro. conclu. cccxxxiiij. et fit eo ipso quod reus negat narrata per actorem. et

dicitur prestat fieri non debere licet non adiciatur a nimo litem contestandi. imo si prestat in contrarium non valeret. no. Ro. conclu. cxx. Si autem respondens libello prestat quod hoc facit metu excommunicatois sibi comminate per iudicem. an per hoc impediatur contestatio. vide Ro. conclu. xxxvj. quicquid dicat Ro. quod prestatio in contrarium non impedit litis contestationem. et per io. an. in regula. exceptioem. li. vj. et per an. in. c. sollicitudinem. in fi. de appell. et melius in. c. unico. de litis prestat. ubi etiam glo. idem tenet. et inno. in. c. cum. m. de p. si.

Litis contestatio etiam de consensu partium non potest omitti. sicut nec libellus nec alia solennia iudicij. no. bar. in l. si. si. quero quid si prestat. quando pro. non est necesse. de litis prestat. autem. offerat.

Litis contestatio non requiritur quando petitur que declarari incidisse in canones. si quis suadente. quod summarie in hoc procedit. et in summarijs non requiritur litis contestatio. licet speculatio contra tene. ut no. Ro. conclu. clij.

Litis prestatio non requiritur nec alius iudicarij ordo. quando agitur de nullitate statuti quod potest ex ipso statuto deprehendi. secus si nullitas procedit ex aliquo defectu extrinseco et aliunde proveniente. no. Ro. conclu. cccxxxiiij.

Litis contestatio non requiritur quando de nullitate sententie agit. et nullitas notorie apparet ex actis. si autem requiritur aliam indagare et aliam probationem. tunc si nullitas principaliter intentatur requiritur litis contestatio. secus si incidenter. unum tamen scias sicut in oldra. quod super nullitate que venit in appellatōne a sententia interposita. non requiritur litis prestatio. sicut nec super ipsa appellatōne. no. Ro. conclu. cccxxxiiij.

Litis contestatio non requiritur in causa appellatōnis. quia nec libellus requiritur. quod est verum quando appellatus non compareat. et est contumax. secus si absens est non per contumaciam. no. Ro. conclu. viij.

Litis contestatio non requiritur in restitutōne concedenda. nec in alijs preambulis ad causas inchoandas. no. Rota. conclu. xliij. nec in restitutōne in integrum que non principaliter sed incidenter petitur per modum contradictōnis. no. bartho. ff. de iureiuran. l. nam postea. si minor. Idem no. io. an. in. c. causa. de resti. in inte. super verbo incidere. Et idem dicitur ibi antho. nec in causa restitutōnis in integrum petitur propter lapsum fatalium. nec in alia restitutōne. quoniam contra incertam personam petitur etiam si principaliter petitur. Secus si principaliter et contra personam certam petitur. licet cy. et ia. et alij aliter distinguant. ut no. Ro. conclu. ix.

Litis contestatio ubi non requiritur. tunc per

actus de ill' ad quem als lite nō p̄testata p̄cedi
tur p̄ contestatōe habet. ⁊ tunc excludit̄ via
ad omēs dilatorias exceptōes. no. glo. d̄ elec.
c. j. li. vj. sup̄ v̄bo absentia. ⁊ lapus alle. cxv.
⁊ bar. in. l. nihil. **C.** de p̄cura. ⁊ anth. de p̄sti.
cū. m. ⁊. sed hic est vnū dubiū. v. colū.

Litis contestatio non requirit̄ q̄n re' citatus
de longinqs partibus generalit̄ ad totaz cau
sam non comparet. no. io. an. in addi. spe. i. ti.
de cita. s. v̄iso. ⁊. item licet in die.

Litigiosa res fit q̄n est questio de p̄petate. sec'
si de p̄p̄thecaria. no. anth. de iudi. qz verbo.
⁊. venio ad vltimū. Item sec' si de possessiōe
tantū. ⁊ tunc dicit̄ litigiosa quo ad ipam pos
sessionem. licet non quo ad p̄petatem. no. An
tho. de cōfir. vti. c. j. p̄ quod videt̄ q̄ res in p̄
mo fit litigiosa quo ad p̄p̄thecā. ⁊ vide. j. s.
litigiosa res fit q̄n agitur.

Litigiosum b̄n̄ficiū esse nō definit licet re'
tatus absoluat̄ ab obf̄uatōe iudicij. s̄m inno
cen. de testi. causam q̄. ⁊ p̄ bar. in. l. litigaf. **C.**
de fruc. ⁊ liti. ex. qz p̄ citatōnem effici' litigio
sum. ideo licet p̄ talez absolutōriam citatō cir
cūducatur s̄m inno. in. c. consuluit. de offi. dele.
remanet effectus causat'. ⁊ vide bar. in. l. ij. ff.
de iudica. solui. ⁊. **C.** de liti. l. fi. ⁊. l. j. **C.** de p̄
scrip. longi. tem. vbi omnino vide. ⁊ ibi cōclu
dit si renunciat̄ liti definit ⁊ purgat̄ viciuz li
tigiosi. secus si renunciat̄ instantie litis qd̄ nō

Litigiosa res sicut nō potest alienari. ita nec pi
gnori obligari. ff. q̄ res pig. ob. po. l. j. in fine. ⁊
no. glo. **C.** e. ti. l. j.

Litigiosa res vel actio non pōt in aliū trāfferri
in specie nec in genere. vt no. iaco. de belui. in
in auten. de liti. s. q̄cunqz. etiam p̄pter famez
vel alimentozū necessitatē. no. glo. ff. de peti.
here. l. diuus. sup̄ v̄bo familie. vide t̄n̄ circa h̄
de alimentis glo. ⁊ Bar. in auten. res q̄. **C.** de
le. ⁊ de p̄di. mino. l. ob. es. ⁊ in tractatu alimē
tozum p̄ bar. q̄ allegat̄ tex. in. l. fi. **C.** de oz. co
gni. sed ibi nō erat res litigiosa. Item requiri
tur moderatio iudicis sine qua non tenet alie
natio. Ex alia autē necessitate p̄cisa potest ref
litigiosa obligari ⁊ alienari puta quādo ad id
potest quis p̄cise compelli. vt in. l. fi. **C.** d̄ peti.
heredi. ⁊. l. alienatōnes. ff. fa. hir. ⁊ no. glo. **C.**
de liti. l. ij. nō obstat. l. ij. s. non solū. ff. de here
di. vel ac. ven. vbi videt̄ exp̄ssum q̄ actio liti
giosa transeat cū venditōne hereditatis. quia
illum tex. intelligo licet finita ⁊ lata sententia
p̄ venditore. quia sicut venditor tenet̄ actiōe
hereditaria ita ⁊ actōe in factū quam q̄siuit p̄
sententiam. si em̄ sententia lata nō esset. nullā
actōem nactus esset. ⁊ tex. p̄supponit q̄ p̄ actō
nem quam heres in iudiciū deduxit aliā actio
nem nactus sit. ⁊ sic de necessitate oportet ibi i

telligere litem fuisse finitam p̄ sententiaz in fa
uorem heredis latam. p̄ quam additur noua
actio p̄me actioni. ⁊ appellat̄ nouatio accumu
lata que p̄mam actōz nō p̄mit. sed aliaz accu
mular. **C.** de noua. l. aliam. vel si illum textuz
intelligas q̄ lis pendebar. tunc dic q̄ viciū li
tigiosi non cōstabat. quia erat de calib' p̄mis
sis. in. l. fi. **C.** de liti. quia forte ex cā transactō
nis erat q̄ hereditatem venderet. als obstan
te vicio litigiosi transire nō possit. Et ita intel
lexit bartho. in. l. si eum hominē. in fi. ff. de fi
deiuſso. ⁊ sic concludit ibi bar. q̄ in contracti
bus auctoritate hominis non transit etiā cū vni
uersitate res litigiosa. licet in vltimis volūta
tibus antiquitus transiret auctoritate legis. ⁊
trebel. non obstat. l. j. in p̄n. ff. de trebel. vbi vi
detur exp̄ssum q̄ actio que erat litigiosa. cū
defuncto trāsit in fideicommissariū vniūsalē. qz
illa est correctā p̄ dictam. l. quicunqz. ⁊ per au
ten. nunc si heres. **C.** de liti. vel dic q̄ dicta. l.
j. in p̄n. loquitur quādo heres fuit coactus ad
ire. vnde equum fuit q̄ non tenet̄ litem cū de
functo inchoatam p̄sequi. s̄m. l. q̄cūqz sp̄o
te adiuit. vel dic q̄ lex quicūqz. non loquit̄ in
fideicommissō vniuersali. sed de illo qui i re cer
ta litigiosa fuerat institutus. ⁊ hoc voluit ibi
glo. in secūda lectura. Sed illa lectura non vi
detur vera. quia institutus in re certa habet̄
loco legatarij. ⁊ cum legatario p̄us in. tex. di
catur sup̄fluum esse verbum p̄ hereditatē qd̄
in tex. sequit̄. si de instituto in re certa intelli
geretur. huic tamē responderi poterit q̄ non
est sup̄fluum quo ad modū delinquēdi. quia
alius est modus legandi ⁊ alius in re certa in
stituendi. Sed replicari possit. q̄ licet sint di
uersi in facto ⁊ modo tamē sunt idem in iuris
dispositōne alio vniuersalit̄ instituto.

Litis pendentia non finit̄ p̄ mortem alteri' col
litigantis. imo nunq̄ finit̄ nisi p̄ sententiā s̄m
Ro. tamē glo. dicit q̄ altero ex collitigantib'
mortuo. si nullus litem p̄sequit̄ lis extinguit̄
vt no. Ro. conclu. cccxiiij. Sed illa glo. q̄ est
in clemen. j. vt lite pendente. necessario debet
intelligi in non p̄sequente qui coram iudice li
ti renunciauerit ⁊ se nō velle p̄sequi dixit. s̄m
ea que no. p̄ bar. bal. ⁊ cy. **C.** de pac. l. postq̄
liti. ⁊ antho. dicit q̄ illa lex postq̄ liti. comuni
ter intelligit̄ in renunciatōne que fit in presen
tia iudicis. vt ip̄e no. in. c. cum p̄idez. de pac.
Et idem no. bar. in. l. in p̄sentia iudicis. ⁊ i. l.
non solum. s. si liberatōnis verba. ff. de lib. le
ga. als ridiculum esset dicere q̄ coipo q̄ certo
tempe pars sup̄stes litem non p̄sequit̄. lis fi
niatur. cum ad litem finiendā de iure canoni
co non sit certum tempus p̄fixum. vt patz de
iudi. venerabilis. vide. j. s. liti pendētia licz

z. s. lis finitur.

Lite pendente nibil est innouanduz ab aliqua partiū. z dicitur pendere quo ad actorem. statim quando ad eius instantiam est decreta citatio. quo ad reum quādo citatio est ei intima ta. no. Ro. conclu. lv.

Litis pendentia inducitur eo ipso q̄ quis in curia p̄ cursozem citatur ad dicendum contra cōmissionem licet non exp̄matur. de quibus in clem. ij. vt lite pen. quia illa de. non habet locum in citatōne que fit in curia sed soluz in ea que mittit̄ ad partes. vt no. Ro. cōclu. cclxij. Adde q̄ ad inualidandū gratiam lite pendente impetratam. non facta mentōe de lite. dicitur lis pendere eo ipso q̄ tempe impetratōnis reperit̄ causa commissa licet nō sit p̄cessuz ad alium actum. vt in. c. causam q̄. de testi. z ibi no. ant. post. io. an. z vide. s. in p̄n.

Litis pendentia que inducit̄ p̄ clementinaz. ij. vt lite pen. fortius p̄cedit in actore q̄ in reo. vt no. Ro. conclu. cclxxxv. z conclu. llij.

Litis pendentia an inducat̄ p̄ appellatōz extra iudicalem insinuatā parti. vide sub verbo appellatio extraiudicialis licet sit.

Lite pendente an valeat impetratio v̄ declaratio. non facta mentōe de lite. vide sub verbo declaratio. in p̄n. z vide sub verbo gratia. s. gratia impetrata pendēte lite cū pluribus. s. sequentibus.

Lite pendente nō dicit̄ innouare qui possessionem suā cōtinuat. vt in glo. in cle. ij. vt li. pen. In autē lite pēdente sup̄ aliquo iure possit̄ is cui lis mouet̄ vti iure illo quod possidet̄ v̄ q̄si sicut poterat ante litem motā. vide q̄d no. de resti. in inte. c. ij. in glo. si.

Lite pendente licet non possit̄ litigans sibi ius q̄rere a cōmuni domio partiū. nō facta mētio ne de lite. tñ potest sibi ius querere a tertio in re de qua litigat. vt no. Ro. cōclu. clj.

Litis pendentia licet quo ad litigātes nō finitur nisi p̄ sententiā fm̄ Ro. adeo etiam q̄ reo z possessore defuncto nō debet actor circa possessionez aliqd̄ attemptare. quia adhuc lis pēdet quo ad eum donec fuerit sentētia lata. vt no. Ro. conclu. cccxliij. tamen quo ad tertiū videlicet ordinariū collatozem. dicit̄ lis finita eo ipso q̄ pars vel alius cuius interest̄ nō voluit litem p̄sequi. Et p̄pterea si beneficiū tūc vacat. illud ordinariū conferre p̄t̄ licet non sit finita lis quo ad partes. casus est a contrario sensu in cle. j. vt li. pen. Et ita vult ibi Jo. an. in glo. sup̄ verbo p̄sequatur. idem tenet i. c. si hi cōtra quos. e. titu. libro. vij. in nouella. sup̄ verbo decedant. quod ḡ dicit̄ in. d. c. si hi z quos. ordinariū nō posse conferre donec lis finita fuerit contra partē. intellige ip̄a parte v̄

alio cuius inter sit litem p̄sequente. vt declarat̄ de. p̄dicta. z hoc etiā sentit̄ text. d. c. si hi. qz si nullus p̄sequeret̄. lis finiri nō posset. cuz ex officio non possit̄ iudex p̄cedere. pendētia ergo litis inducta p̄ illas nouas constitutiōes quo ad tertiū vt nō possit̄ conferre b̄ficiū de quo inter alios litigat̄ licet in veritate vacet. est contra rigorem iuris q̄ res inter alios acta alteri p̄iudicet. ideo dixit archid. xj. q. j. quia res. sup̄ p̄ma glo. q̄ litis pendentia afficit litigantes non tertiū. ergo cōstitutōes p̄dicte cōtra rigorem edite debent in terminis suis teneri z nō extendi. vt no. io. an. in. d. c. si hi cōtra quos. sup̄ verbo decedant. z sup̄ vltima glo. in nouel. Cum ḡ p̄dicte constitutiōes inducāt litis pendentia quo ad collateralem. aliquo litem p̄sequente. ergo nec habebunt locū nullo p̄sequente. z hoc apte declarat̄ clemē. p̄dicta que loquit̄ sub conditōe si aliquis litem p̄sequatur. de animo autē z mēte partiū q̄ nō velint litem p̄sequi. constare p̄t̄ si hoc expresse v̄ in iudicio vel extra verbo dicant. p. l. labeo. de superficie. als oportet de animo iudicare p̄ pieturas. vt no. glo. in. l. fulcimus. s. j. ff. q. ex cau. i. pos. ea. z vide. s. s. litis pendētia non finitur. z s. s. lis finit. z s. s. lis z vicium.

Litigiosa res fit quando agit̄ de dominio. C. de liti. aut. litigiosa. z hoc verū si agat̄ de dominio rei corporalis siue de pp̄rietate iuris in corporalis. vt no. ant. i. c. cū. m. de p̄sti. xxxiij. colū. x. venio ad octauū. z hoc casu nō valet talis rei alienatio si est volūtaria. sec̄ si est necessaria. vt ibi no. ideoz si de quasi dominio. vt no. glo. xj. q. j. qz res. z no. io. an. in. c. ecclesia j. vt lite pen. z hoc de quasi dominio siue vtili p̄pter causas b̄ficiales in quibus agens nō est dñs sed quasi dñs z p̄ dñs habet. vt in. c. cum venerabilis. de excep. Sed vbi agitur de possessione rei nō fit res litigiosa. no. glo. in. c. j. de confir. vti. z bar. in. l. j. in fi. vt lite pendē. In contrariū videt̄ casus de iure canonico. i. c. ex parte. de fo. compe. Sed si agat̄ actōe p̄sonali ad rem fit res z actio litigiosa fm̄ bar. i. d. l. j. in fi. ff. de liti. Sed in. l. ij. C. e. tenet q̄ res non sit litigiosa sed actio sic. Idē tenet cy. in. d. aut. litigiosa. vbi dixit rem nunq̄ fieri litigiosam nisi agatur de dominio. Idē tenet io. an. in. c. cum. m. de p̄sti. x. venio ad octauū dicit q̄ licet res non efficiat̄ litigiosa. z p̄pterea non possit̄ alienari in funditus extraneum. tamen nō potest alienari in alterū ex obligat̄ ad rem tradendam. z hoc non est ex vitio litigij. sed ex vi obligatōis qua recipiēs tenet̄ rez tradere fm̄ inno. Si autem agit̄ actiōe mixta vniuersali vel particulari fit res z actio litigiosa. vt no. bar. in. d. l. j. z anth. in. d. c. si. z ibi vi

de plene per eum. et quod dictum est rem fieri litigiosam intellige quo ad litigantes non quod ad tertium. ut no. archidia. xj. q. j. quia res. su per. f. glo. Idem no. antho. in. d. c. cum. m. v. venio ad octauum. sed etiam quo ad tertium fit quasi litigiosa. ut in casu. c. f. r. ij. ut li. pen. li. vj. et in clemen. f. e. ti. que iura videlicet. c. f. r. ij. et clemen. f. intelligunt et restringunt quando litigatur de titulo beneficii. et sic de dominio siue quasi. Secus si lis esset de possessione. et ita intelligit io. an. in. d. c. ij. sup. verbo litigatur. et in. d. c. f. sup. verbo litigantibus. Hoc etiam volunt Pau. et Fran. in. d. clem. f. vbi dicunt ordinariam collationem non impediri nisi quando est principaliter questio cuius sit beneficium. An vero agitur possessorio. non principaliter sed incidenter queritur de titulo beneficii pro colore possessionis. licet lap. abbas dixerit illud. c. ij. locum habere siue agatur possessorio siue petitorio. Sed male dicit. quia textus dicit sup. beneficiis que possident litigant. et illud verbum sup. beneficiis proprie et stricte sumptum significat causam et litem sup. titulo et iure beneficii. non sup. sola possessione. quia illa non est proprie sup. beneficio nec beneficialis sed quasi. Sicut et causa possessoria rei spiritualis non dicitur proprie spiritualis sed quasi. ut no. anth. de or. cogni. cum dilectus. s. verum. v. quero an exceptio. viij. colum. et in materia exorbitanti et contra rigorem iuris. sicut est materia dicti. c. ij. ut no. io. an. ibi in nouella. verba debent intelligi proprie et stricte quando causa est omnino et mere beneficialis vel spiritualis. non quando est quasi beneficialis vel quasi spiritualis siue illi annexa sicut est causa possessoria. ut eleganter no. ant. d. cau. pos. c. ij. v. nota hic quod questio. iij. colum. Non obstant. clemen. f. de sequest. poss. vbi videtur expressum quod causa dicatur esse sup. beneficio. et sic beneficialis etiam quando est in possessorio solo. et tamen clemen. loquitur in materia exorbitanti et contra iuris rigorem. quod illud ideo est. quod textus ibi exprimit quod si expressum non fuisset causam possessoriam non comprehendere. ut patet per simile eius quod ibi dicit io. an. in glosa sup. verbo est. vbi dicit quod illa constitutio prudenter expressit. etiam si dignitas vel personatus existat. quia aliter appellatione beneficii non veniret dignitas in illa materia exorbitanti et odio sa. et idem tenet ibi antho. Non obstat quod ideo anth. no. in de. auditor. sup. verbo beneficio. de rescrip. vbi dicit quod etiam in materia exorbitanti fit extensio de stricta significatione verbi ad latam. et idem vult illa glo. Idem etiam vult glo. intellecta in. d. clem. f. de sequest. cum dicit ad tollendas cauillationes. quasi dixerit quod etiam sine expressione includebat dignitas ex

vi verbi beneficii. non obstantibus cauillationibus dicentium contrarium. dic quod aliud est extendere ad latam. et hoc licet ut in glo. predicta. aliud ad impropiam. et hoc non licet quoniam ius est exorbitans et iudiciale tertio. ut no. io. an. in clemen. f. de foro compe. in glo. sup. verbo subditus. nam beneficium tanquam genus diuiditur in duas species. scilicet beneficium dignitate carens. et in dignitatem. beneficium ergo put est species statim stricte. et non comprehendit dignitatem. et hoc modo stricte sumitur ut in ambitiosis. ut in gratiis ad beneficia impetratis. de pben. c. finali. In non ambitiosis etiam a iure communi exorbitantibus et iudicantibus sumitur late pro genere ut comprehendat etiam dignitatem. ut in c. tua. de verbo. signi. et hoc non est extendere verbum ad impropium significatum. imo proprie dignitas continetur sub nomine beneficii pro ut beneficium est genus. et hoc est quod dicit textus in. d. c. tua. vbi generali nomine continetur. Simile est in adoptione que genus est et diuiditur in duas species. in seipam et arrogationem et put adoptio genus est. proprie comprehendit etiam arrogationem. ut patet in. l. j. r. ij. ff. de adop. Sed causa possessoria rei beneficialis siue spiritualis. non est proprie beneficialis. sed quasi. ut dicit anth. in. d. c. cum dilectus. et illa dicitio quasi notat impropietatem. ideo in exorbitantibus appellatione cause sup. beneficio vel alia re spirituali. non comprehenditur causa possessoria. quia illa non est proprie beneficialis sed quasi. ut dicit antho. in. d. c. ij. de iura. calum. et per bar. hec sua conclusio per glo. quam ipse non allegat in. d. clemen. f. de fo. compe. Sed aduerte quia magnam habet equitatem dicere. quod c. si hi contra quos. locum habeat siue agatur petitorio. et licet de rigore illa verba sup. beneficiis in tex. posita comprehendant petitorium duntaxat in materia exorbitanti vbi aliud adiectum non esset. tamen propter rationem in eodem tex. subiectam videtur quod de rigore et vi illius rationis debeat intelligi ille textus siue agatur possessorio siue petitorio. quia ratio vtrobius est eadem videlicet ut lites citius finiantur. et ne maliciose nouus aduersarius surrogetur. quod ratio patet ex illo tex. et ex nota. ibidem per ioh. an. in nouel. super glo. fi. et ita intelligere non est extendere. quia quod est ex ratione. est ex mente. ut notatur. s. verbo lex corrigens. vbi omnino vide. dic quod tunc licet arguere ex ratione ad alium casum quando est omnino eadem ratio. ut no. glo. in. c. f. de tempo. ordi. li. vj. Sed non est omnino eadem ratio quando agitur possessorio. quia in petitorio tractatur de maioris preiudicio. ut patet de cau. poss. cum dilectus. et vbi maius est periculum ibi cautius est agen-

dum et puidendum. **I**tem ratio illius surrogacionis de qua textus ille loquitur non habet locum quando agitur possessorio dumtaxat. quia surrogaciones sunt per papam respectu iuris et tituli non respectu soli possessiois: nisi dicas quod surrogatio fit simul de utroque.

Litis contestatio non fit per obiectum exceptiois per emptorie nisi fieret animo litem contestandi vel nisi exceptio in continenti opponatur. no. bar. i. l. f. l. de litis contesta. et anth. in. c. unico. e. ti. **A**dverte tamen quod omnis responsio coram papa habet per contestatione. no. doc. de confir. vti. vel inuti.

Lis licet desinat esse super principali. potest tamen subsistere super fructibus et expensis. no. ioh. a. an. de symo. p. tuas. et super lris. vlti. glo.

Litis contestatio an requiratur quod non petit pronuciari appellacionem desertam. vide et collige ex notatis super verbo sententia. s. sententia per quam pronuciatur appellacionem desertam.

Lis et vicium litigiosi purgant per renunciacionem litis. ut est casus in l. postquam liti. c. de pac. secus si instantie litis duntaxat renunciaretur. ut no. glo. et bar. in l. f. c. de prescrip. lon. tem. **E**t predicta procedunt in pphanis. sed in beneficiis dubitatur. quia in his Ro. dicitur litem non finire nisi per sententiam. et io. an. videtur idem velle in. c. si hi contra quos. ut li. pen. li. vj. in nouella. super verbo finita. quod exponit per sententiam et videtur tex. in. e. c. in verbo cedant. **S**ed dici possit rotam male dicere vel saltem ciuiler intelligendam esse videlicet litem non finire nisi per sententiam vel aliud quod sententie comparatur ut transactio. de quo est casus in. c. f. de litis contesta. li. vj. **I**dem in iuramento. ut no. glo. in. e. c. **I**dem in renunciacione litis. ut in l. postquam liti. **I**tem finit morte vtriusque litigantium licet nulla sententia feratur. et de hoc est casus in clem. f. ut lite pend. **I**tem si vnus moritur et alius renunciat. ut no. io. an. in. e. clem. super verbo mori. et super verbo psequatur. per que patet rotam si simpliciter ac precise intelligatur falsum dicere et contra tex. d. clem. non obstante expositioe io. an. in. d. c. si hi contra quos. quia non negat quin et alijs modis quam per sententiam lis finire possit. non obstat tex. in verbo cedant. quia proprie intelligendo loquitur de cessione iuris. non de cessione siue renunciacione litis. per primam lis non finitur. per secundam sic. non obstat quod si dicatur quod in beneficiis non potest quis iuri cedere sine auctoritate superioris. quia verum est nisi sit beneficii litigiosum. ut no. io. an. in. c. constitutus. de apel. **I**tem licet non potest quis beneficio etiam litigioso cedere sine auctoritate superioris. potest tamen cedere liti in presentia iudicis. et illa cessio sufficit ad litem finiendam. ut

in. d. l. postquam liti. **S**i quis autem diceret quod dictum. c. si hi contra quos. in verbo cedant includit etiam litis renunciacionem. tunc dico quod cum illud. c. loquitur in reo cedente non habet locum in actore. quia non est eadem ratio in utroque. ut no. io. an. in. d. c. super verbo decedat. in nouella. et quia licet esset eadem ratio. tamen quia illud c. est contra rigorem et dispositioem iuris communis in eo quod vult litis pendentiam in alios afficere ordinariu contra regulam. res in alios acta. et contra illud quod est ad propositum. no. archid. xj. q. f. quia res. non debet dictum c. tanquam exorbitans ad alium casum extendi per tex. de regula. constitutoem. et de re iur. que a iure. **E**t quod non extendatur tenet io. an. in. e. c. super verbo decedant. et super glo. fi. in nouella. **N**ec potest dici quod dictum. c. extendatur de reo ad actorem per clem. f. si non. e. ti. quia licet illa clem. parificet in casu decessus. ergo cum etiam. d. clem. si contra rigorem iuris communis non extendatur ad casum omissum. **F**ortius dico quod etiam dicta clem. expresse loqueretur in actore cedente. tamen posset dici lis finita. mortuo colligante. et possit ordinarius conferre lite pendente. phibet conditionaliter si alius est qui litem psequatur. ergo a contrario sensu quod est validum in iure. si nullus litem psequitur. ut quia vnus colligantium cessit et alter mortuus est. ordinarius conferre poterit. et hoc tenet io. an. in. d. de. super verbo mori. et super verbo psequatur. et in. d. c. si hi contra quos. super verbo decedant. in nouella. **S**ed dubium facit quia dictum. c. supponit quod altero colligantium mortuo possit contra supstitem ferri sententia. ergo videtur quod supstes cedendo liti non possit litem finire. quia sine lite et sine instantia litis ferri non potest. l. pperandum. c. de iudi. **R**esponderi potest quod ille textus intelligitur debet quando supstes vult litem psequi. secus si vult liti cedere. quia cum ille tex. loquatur in actore supstite. certum est quod actor potest liti renunciare etiam alia parte inuita. ut no. **B**al. c. de epi. et de. au. generaliter. et quarto proponitur. **I**n reo forte non esset idem. quia non sufficeret aduersario quod liti renunciaret. nisi etiam possessionem dimitteret. quia non dimittendo possessionem si diceremus litem finiri per litis renunciacionem non esset finita contra supstitem sed pro eo propter possessionem. et tex. vult quod contra supstitem potest finiri.

Litis contestatio fit ita ex ficta confessione sicut ex vera. vnde si reus in iudicio prius iussus a iudice ut libello responderet. sine rationabili causa responderi recuset. vel absens si ei destinatur libellus per nunciu cum cominatione. quod nisi respon-

deat habebitur p confesso. inducitur litis contestatio ex ficta pessione. Et ex hoc inducitur ut lris practica ad pcedendum in absentez ad dif finitiuam lite xpo non ptestata. vt no. anth. de iura. calū. cum causam. penul. colū. in fi.

Litigiosa res vel actio realis psonalis vel mixta non potest in alium transferri. et qm dicitur litigiosa. et quis sit effectus litigiosi. vide plene p antho. in. c. fi. vt lite pen. et vide. s. litigiosa res fit.

Litigiosa res non potest p aliquem ex litigantibus alienari. potest tamē possessor litigias ius in illa re acquirere. vt no. bal. in. l. ij. C. ne li. po. pa. circa finem. quod est veruz quādo possessor vellet acquirere publicianam. vide ant. in. c. fi. vt lite. pen.

Littere platorū narratiue nō pbāt narrata maxime de factis alienis. imo nec assertiue fm quosdam. no. Ro. cōclu. eccclij. v. sed retentio. et vide sub xpo sigillū.

Litteris episcopi sub sigillo sigillatis. etiaz sine tabellione et testibus dat plena fides et pbāt i his que spectant ad officium suū et que gerit i ter subditos suos extra iudiciuz vt in bñficijs resignandis et eis conferendis. Secus in iudicialibus quando pcedit vt iudex. vt no. Ro. ta. conclu. xxij. et idem vult Innoc. de proba. qm contra. Et p̄dicta vera etiam in p̄cernētibus factū alienū. no. Ro. p̄clu. eccclij.

Litteris ep̄i eius sigillo sigillatis etiam sine tabellione et testibus p quas asserit resignatōez in eius manibus factam et p eum admissam et collatōem subsecutam. datur plena fides si p̄dicta sint omnino successiue eodem tpe facta. alioq̄n non facerent fidem nisi de vltimo actu vt no. Ro. conclu. xxij.

Litteris episcopi vel alterius p̄lati continentibus constitutōnem pcuratoris ad causas datur plena fides etiam sine subscriptōe notarij et testibus si sint sigillate sigillo p̄lati cognito. vel pbato si sit negatum. Spec. tamē dicit q sigillum ad causas non facit fidem in alijs. vt no. Ro. conclu. clv.

Litteris episcopi sine tabellione et testibus licet eius sigillo sigillatis. nūq̄ credif in causa propria qm est suspitio fraudis et doli. vt si episcopus p̄ apostolicū impetrantem diceret se p̄tulisse bñficiū q̄ papa vel eius executor. et b̄ seruat de stilo palatij. qz sepe est compertum q ep̄i vel eorū cancellarij anticipāt datam in fraudē. no. Ro. ta. conclu. xxij. Et sicut ppter fraudē p̄dictam nō credif lris ep̄i. ita nec lris executoris vel nunciij apostolici. no. Ro. conclu. ccclij.

Litteris executorū cū sigillis eorū credif de p̄cessibus p eos factis. nō de collatōibus bene

fictorū. no. Ro. conclu. ccclij.

Litteris iudicis delegati cum eius sigillo creditur de subdelegatōe p eum facta. notat Ro. conclu. ccclij.

Littere apostolice si sint expedite p̄ stilum cancellarie an valeant et eis fides det? an xpo false p̄sumant. vide sub xpo rescriptuz. s. rescriptum apostolicū si est.

Littere ordinariorū narrantes actū de p̄terito (qz dicunt noueritis q̄ talem excōmunicā vel puamus) pbant excōmunicatōz vel puationem fm cal. et anth. licet io. an. variasse videatur. vt no. do. an. de p̄ba. post cessionē. x. septimus casus. ix. colū. nam illud p̄terituz intelligif de p̄terito incontinētī et immediate. et nō de p̄terito diu ex interuallo. l. si ita stipulatus. s. grifogonus. et quod no. ibi bar. de verbo. obli. **A**duerte qz antho. in. d. c. post cessionem. loquitur de litteris narrantibus actū in quo non requiritur sententia siue p̄nunciatio. secus si sententia requiratur. et ita saluat io. an. **I**tem etiā p̄teritū ex interuallo narratū in litteris ordinarij pbat p ip̄as lras q̄b nō vnuz dūtaxat sigillū. sed plura sigilla autētica sunt apposita. vt no. anth. post cal. in. d. c. post cessionem. x. sextus casus.

Littera apostolica an habeat loco tituli in bñficialibus. vide. s. verbo gratia. s. gr̄a apostolica. et p̄ sub xpo titulus. et ibi plene.

Locatio facta p̄ p̄latum de bonis vlt fructibus p̄latore sue ad certuz et ad modicum tempus (q̄ quantum sit reliquitur arbitrio iudicis) valet et tenet ad vitam suam etiam si dicta locatio facta fuerit sine auctozitate superioris et absq̄ consensu capituli. s. mor tuo p̄lato extinguit locatio ip̄o iure. si facta fuerit nomine eccle et vtiliter seruata iuris solēnitare. tunc successor tenet stare cōtractui. et hec vera in p̄lato. secus in p̄bendario siue in simplici beneficiato qui nullo casu possit p̄bendā suam vltra tempus vite sue locare. qz non habet tam liberam administratōnem sicut p̄latus. no. Ro. conclu. ccxxvij.

Locator etiam si p̄latus sit qui ad certum tpus locauit. si morif et successor petit rem locatam p̄ductor aut p̄dicit et item suscipit. an habeat locum pena legis cōductores. C. loca. dic q̄ nō. vt no. Ro. cōclu. ccxxvij. v. et ex p̄missis.

Maleficium p

prie sumptū est quod comitit faciedo nō dicendo. ideo in statutis appellatōne maleficij nō venit delictū quod fit diciedo. no. bar. ff. de penis. l.

ant facta. in p̄n. **I**dem in delicto commissio in